

Doelgericht werken aan opbrengsten

Handreiking voor de implementatie van doelgericht werken aan
opbrengsten bij het lesonderwijs

Jeannette Kunst, Morra Koudijs, Thoni Houtveen (red.)

INSTITUUT
THEO THIJSEN

Samenwerking ■ Opleiding ■ Scholen

COLOFON

Eindredactie: Jeannette Kunst, Morra Koudijs, Thoni Houtveen

Vormgeving en illustraties: Mirjam Roest, Quasi Grafische Producties

Uitgave: Utrecht, 2018

Contact: jeannette.kunst@hu.nl

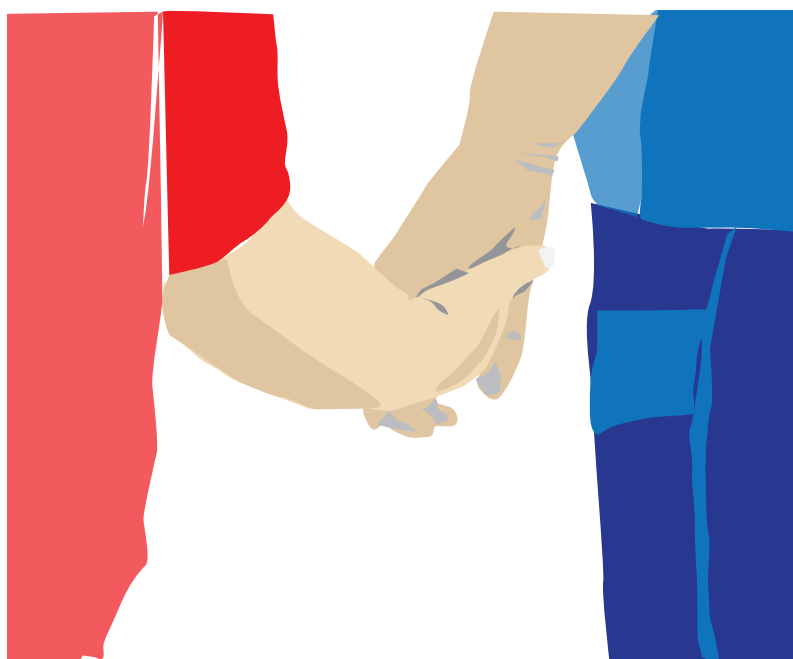
INLEIDING

De voorliggende handreiking is de opbrengst van het deelthema 'Doelgericht werken aan opbrengsten' uit het project 'Versterking Samenwerking Opleiding en Scholen' in de regio Utrecht-Amersfoort. De handreiking kan gebruikt worden naast het rapport 'Doelgericht werken aan opbrengsten' (Houtveen & Brokamp, 2017). In dat rapport is de werkwijze uitgebreid beschreven en zijn de benodigde instrumenten opgenomen. Deze brochure biedt de school een handreiking om zichtbaar te maken wat er al in de school wordt gedaan en waar nog aandachtspunten liggen die aangescherpt of toegevoegd zouden moeten worden. Om zicht te krijgen op de stand van zaken in iedere school, is samen met de deelnemende scholen een intakelijst ontwikkeld waarin de scholen aan konden geven welke aspecten van de cycli doelgericht werken aan opbrengsten al worden uitgevoerd, welke aspecten nog niet worden uitgevoerd en welke aspecten zouden moeten worden aangescherpt. Deze intake is in hoofdstuk 1 opgenomen als een 'quickstart-handleiding'. Na het invullen van de 'quickstart' leest u de hoofdstukken die voor uw school van belang zijn. De opbouw van deze handreiking komt overeen met de volgorde van de punten zoals deze genoemd zijn in de quickstart.

In de handreiking staan tips die te gebruiken zijn bij de invoering van het doelgericht werken aan opbrengsten in de school, daarnaast zijn er in de tekstballonnen uitspraken van scholen opgenomen die deel hebben genomen aan het project. Daarnaast zijn een aantal bijlagen opgenomen die dienen als voorbeeld. Deze bijlagen komen uit het rapport Doelgericht werken aan opbrengsten bij aanvankelijk en vloeiend lezen (Houtveen & Brokamp, 2017) en uit Lezen, lezen, lezen! achtergrond en evaluatie van het LeesInterventie-project voor scholen met een totaalaanpak (LIST) (Houtveen, Brokamp, & Smits, 2012).

De voorliggende handreiking is tot stand gekomen door deelname van de volgende scholen aan het project:

Damiaanschool uit Zeist
De Kleine Dichter uit Utrecht
De Marke uit Amersfoort
De Veldraker uit Nieuwegein
HUpabo ITT
HU kenniscentrum ITT

HOOFDSTUK 1

QUICKSTART: DOELGERICHT WERKEN AAN OPBRENGSTEN.

In dit hoofdstuk is de quickstart Doelgericht werken aan opbrengsten opgenomen. Voordat wordt gestart met de invoering kan de quickstart worden ingevuld, zodat de school zicht krijgt op wat er al in de school wordt gedaan.

De voorbereiding en voorwaarden op de implementatie van het Doelgericht werken aan opbrengsten

Activiteit	Dit is vastgelegd op schoolniveau	Dit doen wij deels (door wie)	Dit doen wij (nog) niet	Hoofdstuk/paragraaf
Binnen het team is besproken waarom de keuze is gevallen voor de implementatie Doelgericht werken aan opbrengsten.				3
Het team is op de hoogte van hoe het implementatietraject er uit ziet.				3
Taken en verwachtingen van alle teamleden is besproken in het team				3
Op basis van de leerlingresultaten is een keuze gemaakt voor een vakgebied.				3
Als school beschikken we over vakspecifieke kennis, zodat er een keuze kan worden gemaakt voor vakspecifieke toetsen en instrumenten				3
Wij hebben een regiegroep (stuurgroep) binnen de school die de invoering van Doelgericht werken aan opbrengsten aanstuurt, coördineert en bewaakt.				3
Er is een planning gemaakt voor de invoering van het Doelgericht werken aan opbrengsten				3
Wij hebben een toetskalender voor alle groepen				3
Onze zorgstructuur (besprekingen) is helder				3

Vaststellen van de doelen en kiezen van de instrumenten

Activiteit	Dit is vastgelegd op schoolniveau	Dit doen wij deels(door wie)	Dit doen wij (nog) niet	Hoofdstuk/paragraaf
Vaststellen van de doelen en afspraken				4
1. Wij hebben een kwaliteitsplan (of kwaliteitskaart) voor het leesonderwijs waarin de afspraken op schoolniveau zijn vastgelegd				4
2. In het kwaliteitsplan staan afspraken met betrekking tot:				4
<i>A. Voorwaarden op schoolniveau</i>				4
- het aanbod voor het leesonderwijs is beschreven vanuit de doelen en de didactiek				4
- het aanbod is zodanig ingepland dat de doelen gemiddeld kunnen worden gehaald				4
<i>B. Tijd</i>				4
- minimale tijd die voor lezen op het rooster staat in de verschillende groepen				4
- extra tijd die nodig is voor de interventies, indien leerlingen onvoldoende vorderen				4
<i>C. doelen</i>				4
- einddoel voor leerlingen mbt het lezen				4
- tussendoelen voor de leerlingen mbt het lezen in de verschillende groepen				4
- doelen voor de kwaliteit van het leerkrachthandelen				4
Keuze van de instrumenten				4
<i>A. Voor leerlingen:</i> Toetsen die worden gebruikt om na te gaan of de doelen op leerlingniveau bereikt zijn:				4
a. toets voor letterkennis in groep 2				
b. herfstsignalering in groep 3				
c. woordleestoets in groep 3 en 4				
d. tekstleestoets in groep 3-8				
e. stilleestoets voor leerlingen die in de stilleesepak zitten (vanaf E4)				
f. instrument om motivatie te meten				
g. systeem om het aantal gelezen boeken bij te houden				4
<i>B. Voor leerkrachten</i>				4
a. observatieinstrumenten				
- kwaliteit van de instructie,				
- effectief gebruik van de lestijd en				
- bevorderen van zelfvertrouwen en competentiegevoel				4
b. vragenlijst met betrekking tot het doorlopen van de evaluatieve cyclus door de leerkracht:				
- doelen stellen,				
- signaleren,				
- reflectie op gegeven onderwijs en				
- interventies plannen en uitvoeren				4
<i>C. Voor het managementteam</i>				4
a. vragenlijst met betrekking tot voorwaarden voor effectief leesonderwijs:				
- het aanbod,				
- de tijd op het rooster en				
- het te hanteren differentiatie-model				4
b. vragenlijst met betrekking tot voorwaarden voor de uitvoering van de cycli doelgericht werken aan opbrengsten:				
- jaarplanning en taakverdeling				4

De cyclus op groepsniveau

Stap 1. Voorbereiding door de leerkracht

Activiteit	Dit is vastgelegd op schoolniveau	Dit doen wij deels(door wie)	Dit doen wij (nog) niet	Hoofdstuk/paragraaf
De leerkracht bereidt de voortgangsbespreking voor de groep voor				5.2.1
De leerkrachten heeft doelen gesteld voor de groep				5.2.1
De leerkracht neemt de toetsen af				5.2.1
De leerkracht voert de toetsresultaten in in het leerlingvolgsysteem				5.2.1
De leerkracht vermeldt de resultaten op het overzicht groepsscores (indiv. resultaten, groepsgemiddelde)				5.2.1
De leerkracht gaat na wat het gemiddelde is van zijn groep en of er grote verschillen zijn tussen de leerlingen				5.2.1
De leerkracht gaat na welk percentage van de leerlingen de doelen heeft gehaald				5.2.1
De leerkracht noteert eventuele aandachtspunten voor leerlingen die van belang zijn voor het handelen in de klas (bijzondere zaken)				5.2.1
De leerkracht plant de interventies voor de komende periode				5.2.1
De leerkracht vult gegevens mbt de kwaliteit van het leerkrachtgedrag in op het formulier aanbod door de leerkracht (observatie en vragenlijst)				5.2.1
De leerkracht legt verbeterpunten vast mbt eigen handelen				5.2.1
De leerkracht geeft zowel het ingevulde overzicht groepsscores als het formulier aanbod door de leerkracht aan de IB-er voorafgaand aan de voortgangsbespreking voor de groep				5.2.1

Stap 2. Voorbereiding door de IB-er

Activiteit	Dit is vastgelegd op schoolniveau	Dit doen wij deels(door wie)	Dit doen wij (nog) niet	Hoofdstuk/paragraaf
De IB-er bereidt de voortgangsbespreking voor de groep voor				5.2.2
De IB-er geeft een reactie op de aangeleverde gegevens leerkracht				5.2.2
De IB-er vergelijkt de aangeleverde gegevens met afspraken op schoolniveau				5.2.2
De IB-er maakt een lijstje met bespreekpunten naar aanleiding van de aangeleverde gegevens				5.2.2

Stap 3. Voortgangsbespreking voor de groep; gesprek leerkracht/IB

Activiteit	Dit is vastgelegd op schoolniveau	Dit doen wij deels(door wie)	Dit doen wij (nog) niet	Hoofdstuk/paragraaf
Tijdens het gesprek komt het volgende aan de orde:				5.2.3
- Terugblik: Evaluatie van de voorgaande periode				5.2.3
- Stand van zaken: Het vergelijken van de gewenste doelen met de feitelijke situatie op alle niveaus				5.2.3
- Vooruitkijken: Het formuleren en plannen van interventies op alle niveaus				5.2.3
- Afspraken noteren				5.2.3

De cyclus op schoolniveau

Stap 1. Voorbereiding door de IB-er

Activiteit	Dit is vastgelegd op schoolniveau	Dit doen wij deels(door wie)	Dit doen wij (nog) niet	Hoofdstuk/paragraaf
Wij maken schooloverzichten van de leerlingresultaten (evt aangevuld met trendanalyses/ dwarsdoorsnedes)				5.3.1
Wij maken schooloverzichten van het aanbod door de leerkracht (mbv de gegevens vanuit de voortgangsbespreking voor de groep)				5.3.1
Wij maken schooloverzichten van de voorwaarden op schoolniveau				5.3.1
Wij bundelen successen, tegenvallers en werkpunten vanuit groepsgesprekken				5.3.1
De ingevulde overzichten worden aan de regiegroep gegeven				5.3.1

Stap 2. Voorbereiding door de regiegroep/managementteam

Activiteit	Dit is vastgelegd op schoolniveau	Dit doen wij deels(door wie)	Dit doen wij (nog) niet	Hoofdstuk/paragraaf
De regiegroep geeft een reactie op de ingevulde schooloverzichten				5.3.2

Stap 3. Voortgangsgesprek op schoolniveau: gesprek regiegroep/managementteam

Activiteit	Dit is vastgelegd op schoolniveau	Dit doen wij deels(door wie)	Dit doen wij (nog) niet	Hoofdstuk/paragraaf
Tijdens het gesprek komt het volgende aan de orde:				5.3.3
- Terugblik: Evaluatie van de voorgaande periode				5.3.3
- Stand van zaken: Het vergelijken van de gewenste doelen met de feitelijke situatie op alle niveaus				5.3.3
- Stand van zaken: Nagaan of bepaalde interventies nodig zijn in alle groepen (verschillen en overeenkomsten tussen de groepen)				5.3.3
- Vooruitkijken: Het formuleren en plannen van interventies op alle niveaus				5.3.3
- Afspraken noteren				5.3.3
- Voorbereiden teambijeenkomst				5.3.3

Stap 4. Voortgangsgesprek op schoolniveau: gesprek regiegroep/managementteam

Activiteit	Dit is vastgelegd op schoolniveau	Dit doen wij deels(door wie)	Dit doen wij (nog) niet	Hoofdstuk/paragraaf
Presenteren resultaten op leerling-, leerkracht- en schoolniveau				5.3.4
Samenvatting opvallende zaken				5.3.4
Zoeken naar verklaringen voor tegenvallende resultaten (mbv aanbod leerkracht en voorwaarden op schoolniveau)				5.3.4
Bespreken interventies (interventieplan op schoolniveau)				5.3.4

Stap 5. Evaluatiebespreking op schoolniveau: gesprek regiegroep/managementteam

Activiteit	Dit is vastgelegd op schoolniveau	Dit doen wij deels(door wie)	Dit doen wij (nog) niet	Hoofdstuk/ paragraaf
Prioriteren van de interventies				5.3.5
Taakverdeling coördineren van de interventies				5.3.5
Vastleggen van de interventies en afspraken				5.3.5

POP-gesprekken (optioneel gekoppeld aan DWA0)

Activiteit	Dit is vastgelegd op schoolniveau	Dit doen wij deels(door wie)	Dit doen wij (nog) niet	Hoofdstuk/ paragraaf
Indien nodig worden individuele leerkrachtresultaten besproken met een daaraan gekoppeld plan van aanpak voor de individuele leerkracht				5.3.5

AANLEIDING: VAN OPBRENGSTGERICHT WERKEN NAAR DOELGERICHT WERKEN

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk start met de beschrijving hoe scholen aan het werk zijn gegaan met opbrengstgericht werken en wat de aanleiding is geweest voor het ontwikkelen van de systematiek 'Doelgericht werken aan opbrengsten' en hoe deze systematiek is vormgegeven. Deze beschrijving (§2.2 en §2.3) is overgenomen uit de rapportage Doelgericht werken aan opbrengsten (Houtveen & Brokamp, 2017). In diezelfde rapportage is de werkwijze uitgebreid beschreven en toegelicht en zijn ook de benodigde formulieren en instrumenten opgenomen die de school kan gebruiken op Doelgericht werken aan opbrengsten in te voeren in de school. Na het theoretische kader wordt aan het eind van dit hoofdstuk beschreven wat de meerwaarde is voor scholen om te kiezen voor de invoering van Doelgericht werken aan opbrengsten.

2.2 Waarom dreigt het opbrengstgericht werken te stagneren?

Van scholen wordt verwacht dat zij goede leerlingresultaten bereiken en dat ze deze bij voorkeur verbeteren. De overheid vraagt dan ook duidelijk om een versterkte inzet op het verbeteren van de leerlingresultaten (o.a. Ministerie van OC&W, 2012). Scholen merken dit in de bezoeken die zij ontvangen van de Inspectie van het Onderwijs; er is de laatste jaren een zogenoemde 'accountability cultuur' ontstaan.

Tegen deze achtergrond is er veel aandacht voor het opbrengstgericht werken als werkwijze om leerlingprestaties te verbeteren.

Binnen OGW worden de volgende componenten onderscheiden:

- Bepalen van het startpunt;
- Definiëren van de gewenste situatie (doelen);
- Formuleren van interventies.

(Lai, 2015; Ehren & Swanborn, 2012; Faber & Visscher, 2014; Florez & Sammons, 2013)

Het effect van opbrengstgericht werken is dat er op scholen die hiermee werken een cultuuromslag heeft plaatsgevonden. Daar waar voorheen vooral activiteitengericht werd gewerkt, is onder invloed van OGW het doelgericht werken centraal komen te staan. Dit is een positieve ontwikkeling, want doelgericht werken helpt om te focussen. Timperley (2008) stelt dat het stellen van doelen een eerste vereiste is om resultaten te bereiken: focus.

Tegelijkertijd is het zo dat de Inspectie van het Onderwijs al enkele jaren constateert dat het percentage scholen dat echt opbrengstgericht werkt relatief laag is (26 procent; Inspectie van het Onderwijs, 2014).

Op basis van beschikbaar onderzoek worden vraagtekens geplaatst bij de effectiviteit van opbrengstgericht werken (Blok, Ledoux & Roeleveld, 2015).

Over het algemeen wordt met opbrengstgericht werken het maximaliseren van de leervorderingen bedoeld door middel van het doorlopen van alle stappen van de evaluatieve cyclus (Inspectie van het Onderwijs, 2010). Deze cyclus bestaat uit een vaste sequentie: vastleggen van doelen en standaarden, het verzamelen van empirische evidentie over het gerealiseerde niveau via toetsing, het interpreteren van de toetsuitslagen in het licht van de nagestreefde doelen en het treffen van maatregelen om de doelen alsnog te realiseren, indien zou blijken dat dit nog niet gelukt is (Ledoux, Blok & Boogaard, 2009).

Een positief aspect van deze werkwijze is dat er nu meer data dan ooit beschikbaar zijn, vooral onder invloed van het werken met leerlingvolgsystemen. In deze systemen zitten ook mogelijkheden voor scholen om de data op allerlei wijzen te analyseren. Hier wordt dan ook veelvuldig gebruik van gemaakt, waardoor duidelijk wordt waar de doelen voor de leerlingen nog niet worden behaald.

Hierin schuilt meteen het gevaar; er is een haast exclusieve gerichtheid op leerlingniveau ontstaan, zowel voor het stellen van doelen, verzamelen van gegevens als formuleren van interventies. Het leerkracht- en schoolniveau worden buiten beschouwing gelaten.

De grootste zwakte van de huidige opbrengstgericht werken werkwijze is het ontbreken van expliciete theorie over hoe onderwijspraktijken echt verbeterd kunnen worden. Scholen wordt verteld dat ze hoge doelen moeten stellen, maar hoe deze doelen dan bereikt zouden moeten worden blijft onduidelijk (Bryk, 2015). Dit is vreemd, gezien het feit dat we eigenlijk uit vele jaren onderwijsonderzoek heel goed weten wat bijdraagt aan het verbeteren van de leerlingprestaties, zowel op leerkracht- als op schoolniveau.

2.3 Doelgericht werken aan opbrengsten

Een halve eeuw onderzoek naar leerkracht- en schooleffectiviteit in zijn algemeenheid en effectieve leesinstructie in het bijzonder heeft voldoende kennis opgeleverd over welk leerkrachtgedrag en welke aanpak op schoolniveau bijdragen aan optimalisering van leerlingprestaties, om op te kunnen handelen. Op leerkrachtniveau betreft dit kennis over de kwaliteit van de instructie (algemeen en domein specifiek), het effectief gebruik van de tijd, de kwaliteit van het pedagogisch handelen van de leerkracht en het toepassen van de evaluatieve cyclus om de vorderingen van de leerlingen te monitoren en interventies te plegen. Op schoolniveau betreft dit kennis over de kwaliteit van het aanbod en de doorgaande lijn daarin, de noodzaak het aanbod op schoolniveau vast te leggen en in te plannen, het inplannen van voldoende tijd op het rooster en afspraken over het differentiatie-model. Deze kennis zouden scholen kunnen benutten om hun onderwijs te verbeteren en langs die weg tot verbetering van de resultaten van hun leerlingen te komen. Om dit mogelijk te maken is het noodzakelijk dat er instrumenten (observatie-instrumenten en vragenlijsten) voorhanden zijn waarmee de scholen de actuele situatie ten aanzien van de kwaliteit van het onderwijs in kaart zouden kunnen brengen. Inmiddels zijn er diverse instrumenten beschikbaar die voldoen aan basale psychometrische vereisten.

Tegen deze achtergrond is binnen het lectoraat geletterdheid het model Doelgericht Werken Aan Opbrengsten (DWAO) ontwikkeld (Houtveen & Kunst, 2017).

In dit model wordt gewerkt aan optimalisering van dat leerkrachtgedrag en van die condities op schoolniveau waarvan uit de onderzoeksliteratuur bekend is, dat deze leiden tot goede prestaties bij de leerlingen. Er vindt in dit model uitbreiding plaats van het oorspronkelijke model voor opbrengstgericht werken door alle niveaus (leerlingen, leerkrachten en school) in het model te betrekken. Een tweede uitbreiding is dat het stellen van doelen op alle drie de niveaus en het vastleggen van de instrumenten waaraan de realisatie van de doelen wordt afgemeten vooraf plaatsvindt. Hierdoor is van het begin af aan de focus of doelgerichtheid van alle activiteiten die gaan plaatsvinden vastgelegd.

In het model worden de volgende stappen onderscheiden:

1. Vaststellen van de doelen en kiezen van de instrumenten
 - a. Op leerling niveau keuze van toetsen en observatie-instrumenten en leerling vragenlijsten en vastleggen doelen daarop;
 - b. Keuze observatie-instrumenten en vragenlijsten voor het meten van het leerkrachtgedrag en afspraken over mate van implementatie daarvan;
 - c. Keuze van het aanbod, vaststellen van tijd op het rooster en het differentiatie-model.
2. Bepalen van de mate van realisatie van de doelen door afname van de toetsen en overige instrumenten op alle niveaus;
3. Het vergelijken van de gewenste doelen met de feitelijke situatie op alle niveaus;
4. Het formuleren van interventies op alle niveaus;
5. Bepalen van de volgorde van de interventies in een interventieplan;
6. Start nieuwe cyclus vanaf punt 2.

Nadat stap 1 is uitgevoerd, vinden er twee cycli plaats. De eerste cyclus is de cyclus op groepsniveau. Hierin worden de stappen 2, 3 en 4 uitgevoerd. Met elk van de leerkrachten afzonderlijk voert de IB'er voortgangsbesprekingen. Tijdens de voortgangsbespreking op groepsniveau staat het handelen

van de leerkracht in de groep centraal. Uitgangspunt en basis voor deze bespreking zijn de gegevens die door de leerkracht worden aangeleverd. Samen met de leerkracht wordt nagegaan of de groep de doelen heeft bereikt, hoe de groep het gemiddeld doet, hoe het aanbod door de leerkracht was en of deze de afspraken die op schoolniveau waren gemaakt heeft gerealiseerd. Per groep worden vervolgens interventies vastgelegd. De uitkomsten van de voortgangsbespreking op groepsniveau worden vervolgens door de IB-er gebundeld in tabellen waarin een overzicht is opgenomen van zowel de leerling-resultaten als de kwaliteit van aanbod en instructie in elk van de groepen. Deze overzichten vormen de input voor de tweede cyclus op schoolniveau. In de cyclus op schoolniveau gaat het om het opbouwen van inzicht in de kwaliteit van het onderwijs en de resultaten die behaald worden over alle groepen heen (stappen 2, 3 en 4). In een teambespreking worden de opbrengsten van de cyclus doelgericht werken aan opbrengsten overzichtelijk gepresenteerd. Het doel is dat er een gezamenlijk teambesluit genomen wordt over welke interventies de komende periode centraal komen te staan. Tijdens een vierjarig schoolverbeteringsproject in samenwerking met een vijftal Academische Opleidingsscholen (Houtveen & Kunst, 2017) heeft de systematiek van doelgericht werken aan opbrengsten in twee cycli, zich uitgekristalliseerd. De leesprestaties bij aanvankelijk lezen in groep 3, maakten op deze scholen in de loop van het project een opmerkelijke groei door. Voorafgaand aan het project behaalde minder dan twee derde van de leerlingen aan het eind van groep 3 het gestelde doel op de AVI-toets. Aan het eind van het project behaalde 86% dit doel. Daarmee is het op deze scholen mogelijk gebleken de leeropbrengsten te verhogen door systematisch te werken aan verbetering van het leerkrachtgedrag en de condities op schoolniveau.

2.4 Meerwaarde op schoolniveau

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft samen met de Inspectie van Onderwijs de handreiking 'Ruimte in regels' geschreven en in november 2017 aan alle scholen in Nederland verstuurd, dit vanwege de toename van de ervaren werkdruk. In die handreiking wordt aangegeven wat scholen wel en niet zouden moeten administreren. De rode draad in de uitgave 'Ruimte in regels' is dat scholen moeten kunnen laten zien dat ze met de bijgehouden gegevens het onderwijs kunnen plannen, de resultaten kunnen volgen en het onderwijs kunnen evalueren, met andere woorden dat je als school de keuzes die je maakt kunt verantwoorden.

Invoering van de cycli DWAO geeft de school zicht op die keuzes en de mogelijkheid die keuzes te verantwoorden (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013; Houtveen & Kunst, 2017). Het invoeren van de cycli is van meerwaarde voor de scholen omdat:

“We hebben een andere kijk gekregen op momenten dat iets niet lukt. Eerder waren we geneigd direct over te gaan op de diagnostiek, terwijl de oplossingen soms heel simpel zijn”

- leerling-, groeps- en schoolniveau worden met elkaar verbonden, waardoor er zicht wordt gekregen op het niveau waarop de interventies gericht moeten zijn;
- uitvoering van de cycli biedt aanknopingspunten om allerlei zaken op schoolniveau aan te pakken;
- er is een duidelijke en transparante structuur, waarin de stappen en de taak en rol van een ieder duidelijk zijn;
- door afspraken op schoolniveau vast te leggen is het voor iedereen duidelijk wat er van hem of haar verwacht wordt;
- het systematisch en doelgericht bespreken van de vorderingen op leerling-, leerkracht en schoolniveau;
- het verbinden van de bespreking op groepsniveau met de bespreking op schoolniveau;
- goede overdracht van leerlinggegevens over de verschillende leerjaren heen, waardoor er sprake is van een ononderbroken ontwikkelingslijn;
- systematisch observeren en evalueren van de kwaliteit van de instructie in de les;
- duidelijke taakverdeling binnen de school;
- er wordt gebruik gemaakt van de kennis over effectief leerkracht- en schoolgedrag, doordat deze is vertaald naar praktisch handelen op leerling-, leerkracht- en schoolniveau.

2.5 Meerwaarde op groepsniveau

Veel leerkrachten ervaren een toegenomen werkdruk vanwege met name de administratieve verplichtingen. Zeker bij de start van het invoeren van de cycli doelgericht werken aan opbrengsten zal dit, zo blijkt uit onze ervaring, ook het geval zijn bij de leerkrachten. In veel gevallen hebben we gemerkt dat oude werkwijzen en de nieuwe werkwijze naast elkaar werden gebruikt, waardoor de werkdruk leek toe te nemen. Toch hebben wij tijdens de uitvoering van verschillende projecten gehoord dat invoering van de cycli meerwaarde heeft voor het handelen in de klas (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013; Houtveen & Kunst, 2017):

- er worden systematisch en doelgericht gegevens verzameld die van waarde zijn voor het handelen van de leerkracht in de klas;
- geen dubbele administratie doordat veel afspraken vastgelegd zijn op schoolniveau;
- leerlingen die onvoldoende vorderen of zich sneller ontwikkelen worden vroegtijdig gesignaleerd, waardoor er in veel gevallen preventief kan worden gehandeld om problemen te voorkomen;
- de leerkrachten maken gebruik van de kennis over effectief leesonderwijs en effectief leerkrachtgedrag;
- de interventies die gedaan worden zijn gericht op beïnvloedbare factoren;
- systematisch werken aan de verbetering van het eigen leerkrachtgedrag door doelen te stellen voor een bepaalde periode;
- systematische reflectie op het gegeven onderwijs in de klas;
- systematische evaluatie met betrekking tot de doelen op zowel leerling- als leerkrachtniveau;
- het hanteren van een overzicht groepscores, de vervanger van het groepsoverzicht en groepsplan;
- het zichtbaar worden van de door de leerkracht geleverde inspanningen, doordat gegevens op leerkrachtniveau in verband worden gebracht met de leerlingresultaten;
- besprekingen op groepsniveau zijn gericht, doordat van tevoren op het overzicht groepscores aangegeven wordt waarover gesproken wordt.

HOOFDSTUK 3

STARTEN MET DE INVOERING VAN DE CYCLI DOELGERICHT WERKEN AAN OPBRENGSTEN

3.1 Inleiding

Het invoeren van de cycli doelgericht werken aan opbrengsten is een zaak van het hele schoolteam. Alle teamleden zijn betrokken bij de invoering en ieder teamlid heeft zijn eigen taken. Dat betekent dat ieder van tevoren op de hoogte is waarom er als school gekozen wordt voor invoering van de cycli en wat de meerwaarde is van de cycli ten opzichte van de werkwijze die op dit moment wordt gehanteerd binnen de school, met andere woorden: wat wordt er van mij verwacht als teamlid en wat levert het de school en mij als individuele leerkracht op. Door de informatie uit hoofdstuk 2 te bespreken in het team zal het gehele team meer gemotiveerd zijn om te starten met de invoering van de cycli. Indien het team na het bespreken van de informatie besluit tot invoering van de cycli doelgericht werken aan opbrengsten wordt er op basis van de leerlingresultaten een keuze gemaakt voor een vakgebied. Om er zorg voor te dragen dat de implementatie goed verloopt is het van belang dat de implementatie wordt aangestuurd, gecoördineerd en de voortgang wordt gemonitord. Om die reden wordt er een regiegroep ingesteld binnen de school (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013).

“Het team moet dit traject dragen en weten wat het inhoudt”.

Quickstart: De voorbereiding op de implementatie van het Doelgericht werken aan opbrengsten

Binnen het team is besproken waarom de keuze is gevallen voor de implementatie Doelgericht werken aan opbrengsten.

Het team is op de hoogte van hoe het implementatietraject er uit ziet.

Taken en verwachtingen van alle teamleden is besproken in het team?

Op basis van de leerlingresultaten is een keuze gemaakt voor een vakgebied.

Als school beschikken we over vakspecifieke kennis, zodat er een keuze kan worden gemaakt voor vakspecifieke toetsen en instrumenten.

Wij hebben een regiegroep (stuurgroep) binnen de school die de invoering van Doelgericht werken aan opbrengsten aanstuurt, coördineert en bewaakt.

Er is een planning gemaakt voor de invoering van het Doelgericht werken aan opbrengsten.

Wij hebben een toetskalender voor alle groepen.

Onze zorgstructuur (besprekingen) is helder

3.2 Voorwaarden voor de invoering van de cycli Doelgericht werken aan opbrengsten.

Om de cycli Doelgericht werken aan opbrengsten in te voeren in de school, dienen een aantal voorwaarden aanwezig te zijn (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013; Houtveen & Kunst, 2017). Deze voorwaarden betreffen:

- Het instellen van een regiegroep
- Het verdelen van de taken binnen de regiegroep.
- de activiteiten die bij de cycli Doelgericht werken aan opbrengsten horen inplannen en afstemmen in de tijd.

In de volgende paragrafen worden deze voorwaarden besproken.

3.2.1 De regiegroep

Binnen de school wordt gewerkt met een regiegroep. Het geven van sturing is een zeer belangrijk element bij implementatie van vernieuwingen en zeker om tot structurele schoolontwikkeling te komen. Het is daarom noodzakelijk dat er een coördinatie- of regiegroep in het leven wordt geroepen, die tijd

ter beschikking heeft voor de uitvoering van haar taken. Het voeren van overleg en het regelmatig communiceren over de voortgang van de vernieuwing vormt een belangrijk aspect van planmatig werken aan een vernieuwing. Immers mede door een goede overleg- en communicatiestructuur kan ervoor gezorgd worden dat de uitgezette lijn wordt bewaakt en de voortgang van het proces in de gaten gehouden wordt (Houtveen & Kunst, 2017). Het is aan te bevelen om de volgende teamleden tenminste onderdeel uit te laten maken van de regiegroep: de schoolleider, de interne begeleider, aangevuld met een taallescoördinator of één of meerdere leerkrachten. Het is afhankelijk van de grootte van het team uit hoeveel mensen de regiegroep bestaat.

TIP!

In veel scholen is het team verdeeld in werkgroepen voor een bepaald vakgebied. De taken voor deze werkgroepen zijn vastgelegd en opgenomen in de normjaartaak van de leden van de werkgroep. Indien dit in uw school het geval is adviseren wij uit te gaan van deze bestaande situatie door er voor te kiezen dat de regiegroep wordt gevormd door bijvoorbeeld de taal/leeswerkgroep aangevuld met de schoolleider en de interne begeleider. Mogelijk dat door de invoering van Doelgericht werken aan opbrengsten uitbreiding van de taken nodig is, u kunt dan de normjaartaak hierop aanpassen.

Van de schoolleider wordt verwacht dat hij condities schept voor alle leden van de regiegroep en voor de leerkrachten; een belangrijke conditie is tijd inroosteren voor zowel de leerkrachten als de regiegroep, voor scholing, maar ook voor werkzaamheden die horen bij de invoering van de cycli (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013). Daarnaast faciliteert de schoolleider het project door het eventueel betrekken van een externe begeleider die de implementatie van de cycli begeleidt of die indien nodig vakspecifieke bijeenkomsten leidt, maar ook door het aanschaffen van materialen en benodigdheden die voor de uitvoering van de cycli noodzakelijk zijn. De interne begeleider is de spil bij de uitvoering van de cycli doelgericht werken aan opbrengsten, waardoor zij een belangrijk lid is van de regiegroep. De interne begeleider begeleidt de leerkrachten tijdens de invoering van de stappen, observeert de leerkrachten, verzamelt de toetsresultaten, en is de verbindende schakel tussen de cyclus op groepsniveau en de cyclus op schoolniveau. Daarnaast draagt de interne begeleider er zorg voor dat de cycli doelgericht werken aan opbrengsten wordt verbonden aan de bestaande zorgstructuur in de school. Door één of meerdere leerkrachten op te nemen in de regiegroep wordt er meer draagvlak gecreëerd binnen de school. Indien er een externe begeleider wordt ingehuurd voor de implementatie van de cycli, maakt deze ook deel uit van de regiegroep. De externe begeleider heeft tot taak de regiegroep te ondersteunen bij de uitvoering van de implementatie. Het is de taak van de regiegroep om een projectplan op te stellen, waarin de doelen worden opgenomen en wordt beschreven met behulp van welke activiteiten men de doelen wil bereiken en op welke wijze en op welk tijdstip de voortgang van de implementatie wordt geëvalueerd. Tevens worden door de regiegroep de gemaakte afspraken vastgelegd in een plan. Het projectplan geeft houvast bij de uitvoering van de implementatie. Dit veronderstelt dat het bij de start van de invoering van de cycli doelgericht werken aan opbrengsten duidelijk is op welke wijze en op welke volgorde de cycli worden ingevoerd.

“Ook een goed geïnformeerde begeleider van buiten af, die weet wat de inhoud is, is cruciaal voor het slagen van dit traject.”

3.2.2 De taakverdeling in de regiegroep

De schoolleider is de eindverantwoordelijke voor de schoolontwikkeling. Dat betekent niet dat de schoolleider alle taken die verband houden met schoolontwikkeling zelf dient uit te voeren. Het is de taak van de schoolleider om te initiëren, te sturen, te coördineren en te controleren (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013; Houtveen & Kunst, 2017). Wat betreft het initiëren zorgt hij voor een heldere taakverdeling met daaraan verbonden het aantal uren binnen de normjaartaak dat kan worden besteed aan deze taken. Het gaat hierbij om de volgende taken binnen het project:

- Vastleggen en inplannen van het aanbod
- Inplannen van besprekingen
- Tijd op het rooster
- Vastleggen doelen leerlingen
- Vastleggen doelen leerkrachten
- Vastleggen toetsen
- Houden bespreking met leerkrachten
- Maken van schooloverzichten van de resultaten
- Leiden bespreking met het team
- Houden van POP-gesprekken

Het lid van het managementteam dat belast is met een bepaalde taak, ziet erop toe of afspraken gemaakt op schoolniveau in voldoende mate worden uitgevoerd en of er zich problemen voordoen tijdens de uitvoering.

De school kan voor verschillende invoeringsstrategieën kiezen:

1. De school gaat met behulp van de quickstart 'Doelgericht werken aan opbrengsten' (hoofdstuk 1) na welke onderdelen behandeld gaan worden en maakt op basis daarvan een planning
2. De school kiest er voor om eerst alle afspraken en doelen die op schoolniveau vastgelegd moeten worden vast te leggen, zodat er een basis van afspraken is waar op teruggevallen kan worden, bijvoorbeeld het beschrijven van de aanpak in de groepen
3. De school kiest ervoor om in het eerste jaar de cyclus op groepsniveau te implementeren en het tweede jaar op schoolniveau
4. De school kiest ervoor om de cycli doelgericht werken aan opbrengsten te implementeren op de volgorde zoals deze wordt uitgevoerd, de planning van het schooljaar wordt gevolgd

3.2.3 Inplannen en afstemmen van de activiteiten behorend bij de cycli Doelgericht werken aan opbrengsten

Aan het begin van het schooljaar wordt een planning gemaakt waarin toetsen, observaties en besprekingen worden vastgelegd (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013; Houtveen & Kunst, 2017). Omdat er tijdens de uitvoering van de cyclus verbindingen worden gelegd tussen leerling-, leerkracht en schoolniveau is het noodzakelijk dat de toetsmomenten, observaties en besprekingen in de tijd op elkaar worden afgestemd. Het heeft geen zin een bespreking te houden als er geen recente resultaten zijn die gebruikt worden tijdens de bespreking. Ook kunnen de verschillende niveaus niet met elkaar in verband worden gebracht als de besprekingen niet op elkaar worden afgestemd. Concreet betekent dit dat leerlingtoetsen en observaties van het pedagogisch en didactisch handelen van de leerkrachten voorafgaan aan de voortgangsbespreking voor de leerkracht (groepsbespreking), zodat er tijdens deze bespreking gebruik kan worden gemaakt van deze gegevens. Nadat alle leerkrachten een voortgangsbespreking hebben gehad volgt de bespreking op managementniveau, waarin de gegevens van de verschillende groepen (zowel leerlingen als leerkrachten) met elkaar kunnen worden vergeleken. Tijdens deze bespreking wordt ook nagegaan wat de stand van zaken is op schoolniveau met betrekking tot de voorwaarden voor effectief leerkrachtgedrag, mate waarin de schoolontwikkeling is geïmplementeerd en de mate waarin het project aansluit bij de schoolontwikkeling. Dat veronderstelt dat men voorafgaand aan de voortgangsbespreking met het managementteam deze gegevens heeft verzameld, bijvoorbeeld door een vragenlijst in te vullen. Tijdens de voortgangsbespreking voor het management wordt de daarop volgende voortgangsbespreking voor het team voorbereid. In deze stap van de cyclus kan tevens de verbinding gelegd worden naar gespreksonderwerpen voor functionerings- of POP-gesprekken.

TIP!

Uitgangspunt voor het inplannen en afstemmen van toetsen, observaties en vragenlijsten is uw eigen toetskalender. De meeste toetsen worden twee keer per jaar afgenomen, waardoor het voor de hand ligt de cycli twee keer per jaar te doorlopen. Belangrijk in de planning zijn:

1. Afnamedatum van de toetsen
2. Datum waarop de toetsresultaten zijn ingevoerd in het leerlingvolgsysteem
3. Data waarop het overzicht groepsscores is ingevuld (hierop staan de resultaten van alle leerlingen van een groep en de interventies die de leerling nodig heeft)
4. Data waarop er wordt geobserveerd
5. Data waarop de overige gegevens zoals bij stap 1 genoemd worden verzameld
6. Data besprekingen met de leerkracht
7. Data bespreking met het managementteam
8. Data bespreking met het gehele schoolteam
9. Data afsluitende bijeenkomst managementteam waarin de afspraken worden vastgelegd

U gaat na of bovenstaande activiteiten op uw eigen toetskalender zijn ingepland en indien nodig vult u deze aan met de ontbrekende activiteiten. Daarnaast gaat u na of de activiteiten in de goede tijdsvolgorde zijn opgenomen. Om ervoor te zorgen dat toetsen ieder jaar op hetzelfde moment worden afgenomen adviseren wij de kalender samen te stellen op basis van schoolweken. Voor een voorbeeld van een activiteitenkalender zie bijlage 5.

UITVOERING VAN STAP 1: VASTSTELLEN VAN DE DOELEN EN KIEZEN VAN DE INSTRUMENTEN

4.1 Inleiding

Op schoolniveau worden doelen en afspraken vastgelegd die betrekking hebben op de factoren die bijdragen aan het verbeteren van de leerlingprestaties, zowel op school-, leerkracht als op leerlingniveau. Door heldere afspraken te maken binnen de school weet ieder teamlid wat er van hem of haar verwacht wordt. Bovendien dienen de afspraken ervoor om na te gaan wat de stand van zaken is op een bepaald moment en of het nodig is aanpassingen te realiseren in de vorm van interventies op school-, leerkracht- en/of leerlingniveau. De afspraken zijn de basis voor het kunnen uitvoeren van de cycli Doelgericht werken aan opbrengsten (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013; Houtveen & Kunst, 2017).

Bij de afspraken kunnen we onderscheid maken tussen:

- a. Op leerling niveau keuze van toetsen en observatie-instrumenten en leerling vragenlijsten en vastleggen doelen daarop;
- b. Op leerkrachtniveau keuze observatie-instrumenten en vragenlijsten voor het meten van het leerkrachtgedrag en afspraken over mate van implementatie daarvan;
- c. Op schoolniveau keuze van het aanbod, vaststellen van tijd op het rooster en het differentiatie-model.

Quickstart

Stap 1: Vaststellen van de doelen en afspraken

1. Wij hebben een kwaliteitsplan (of kwaliteitskaart) voor het leesonderwijs waarin de afspraken op schoolniveau zijn vastgelegd
2. In het kwaliteitsplan staan afspraken met betrekking tot:

A. Voorwaarden op schoolniveau

- het aanbod voor het leesonderwijs is beschreven vanuit de doelen en de didactiek
- het aanbod is zodanig ingepland dat de doelen gemiddeld kunnen worden gehaald

B. Tijd

- minimale tijd die voor lezen op het rooster staat in de verschillende groepen
- extra tijd die nodig is voor de interventies, indien leerlingen onvoldoende vorderen

C. doelen

- einddoel voor leerlingen mbt het lezen
- tussendoelen voor de leerlingen mbt het lezen in de verschillende groepen
- doelen voor de kwaliteit van het leerkrachthandelen

2. Keuze van de instrumenten

A. Voor leerlingen:

Toetsen die worden gebruikt om na te gaan of de doelen op leerlingniveau bereikt zijn:

- a. toets voor letterkennis in groep 2
- b. herfstsignalering in groep 3
- c. woordleestoets in groep 3 en 4
- d. tekstleestoets in groep 3-8
- e. stilleestoets voor leerlingen die in de stilleesaanpak zitten (vanaf E4)
- f. instrument om motivatie te meten
- g. systeem om het aantal gelezen boeken bij te houden

B. Voor leerkrachten

- a. observatieinstrumenten
 - kwaliteit van de instructie,
 - effectief gebruik van de lestijd en
 - bevorderen van zelfvertrouwen en competentiegevoel
- b. vragenlijst met betrekking tot het doorlopen van de evaluatieve cyclus door de leerkracht:
 - doelen stellen,
 - signaleren,
 - reflectie op gegeven onderwijs en
 - interventies plannen en uitvoeren

C. Voor het managementteam

- a. vragenlijst met betrekking tot voorwaarden voor effectief leesonderwijs:
 - het aanbod,
 - de tijd op het rooster en
 - het te hanteren differentiatie-model
- b. vragenlijst met betrekking tot voorwaarden voor de uitvoering van de cycli doelgericht werken aan opbrengsten:
 - jaarplanning en taakverdeling

In bijlage 1 is een voorbeeld van een leesbeleidsplan waarin doelen en afspraken zijn vastgelegd die betrekking hebben op het leesonderwijs.

4.2 Vastleggen van afspraken op leerlingniveau

Het stellen van doelen geeft richting aan het handelen binnen de school. Deze doelen worden concreet omschreven in termen van meetbare resultaten, alleen dan kan immers nagegaan worden of de doelen worden bereikt (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013). Voor het leesonderwijs betekent dit dat er voor de leerlingen wordt vastgelegd wat het minimum te behalen doel is aan het eind van de basisschool, bijvoorbeeld 80% van de leerlingen verlaat de school met minimaal AVI Plus. Van dit einddoel worden de tussendoelen voor de verschillende groepen afgeleid, ook hiervoor geldt dat deze concreet worden omschreven in termen van behaalde resultaten. De doelen zijn de minimum doelen. Omdat verschillende factoren op leerlingniveau een rol spelen bij het bereiken van het einddoel worden voor het leesonderwijs doelen gesteld op al deze factoren. Dit betreft:

- Letterkennis in groep 2
- Decodeervaardigheid op woordniveau bij het beginnend lezen in de groepen 3 en 4
- De vaardigheid om teksten vlot en accuraat te kunnen lezen
- De vaardigheid om stil te kunnen lezen
- De hoeveelheid gelezen tekst, gemeten in woorden of boeken
- De leesmotivatie van de leerlingen

TIP!

De Wet 'Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen' is op 1 augustus 2010 in werking getreden. In de referentieniveaus is vastgelegd wat de leerlingen moeten kunnen na een bepaalde onderwijsperiode. Voor het leesonderwijs aan het eind van de basisschool is het volgende opgenomen:

- de leerling kan eenvoudige teksten over herkenbare onderwerpen zodanig vloeiend lezen dat woordherkenning en tekstbegrip de leerling niet in de weg staan;
- kan jeugdliteratuur, waarvan de structuur eenvoudig is belevend lezen

Voor de meeste scholen geldt dat zij gebruik maken van deze referentieniveaus. Alhoewel het referentieniveau concreet omschrijft wat een leerling moet kunnen, zijn de niveaus niet zo omschreven dat ze in meetbare resultaten kunnen worden weergegeven. Dat betekent dat een school de referentieniveaus om moet zetten naar een concreet meetbaar einddoel en daarvan de tussendoelen gaat afleiden.

Wat betreft de tussendoelen voor de leerlingen formuleert de school voor alle factoren op leerlingniveau die van invloed zijn op het behalen van goede resultaten de doelen. Mogelijk heeft u al doelen gesteld op de AVI-toets, maar nog niet voor de overige factoren. Dan kan de school de doelen voor de leerlingen aanvullen.

Om na te kunnen gaan wat de stand van zaken is ten aanzien van het bereiken van de doelen spreekt het voor zich dat de gebruikte toetsen en instrumenten worden afgestemd op de doelen. Het heeft geen zin doelen te stellen die niet kunnen worden gemeten. Daarnaast heeft het geen zin toetsen af

te nemen om te toetsen. Naast het zicht krijgen op de stand van zaken met betrekking tot de doelen is het belangrijk dat er toetsen worden afgenomen die ten dienste staan van het handelen in de klas. Voor het leesonderwijs adviseren wij de volgende toetsen (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013):

- a. toets voor letterkennis in groep 2
- b. herfstsignalering in groep 3
- c. woordleestoets in groep 3 en 4
- d. tekstleestoets in groep 3-8
- e. stilleestoets voor leerlingen die in de stilleesaanpak zitten (vanaf E4)
- f. instrument om motivatie te meten
- g. systeem om het aantal gelezen boeken bij te houden

In de protocollen leesproblemen en dyslexie is zowel de toets voor de letterkennis als de herfstsignalering opgenomen, de herfstsignalering is een methodegebonden toets. Als woordleestoets wordt het meest gebruik gemaakt van de Drie minuten toets van CITO en voor het tekstlezen is de meest gebruikte toets de AVI-

"Tijdens het project hebben we geleerd om bij de AVI-toets door te toetsen tot het hoogste instructieniveau. Hierdoor weet de leerkracht dat de leerling al op een veel hoger niveau kan lezen en dus veel meer keuze heeft in boeken die wat leeftijd en beleving betreft bij hem past."

toets. Een beschrijving van de stillestoets en het instrument om de leesmotivatie te meten vindt u in *Lezen, lezen, lezen* (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013). Een systeem om bij te houden hoeveel boeken de leerlingen hebben gelezen kunt u eenvoudig zelf maken. Hierbij hoeft u niet te denken aan een halfjaarlijkse toetsing, het kan hier ook een A-4tje zijn waarop de leerling noteert welke boeken hij heeft uitgelezen. Op basis van deze A-4tjes kan de leerkracht vervolgens een overzicht van de gehele groep maken van het aantal gelezen boeken.

TIP!

De school gaat na welke toetsen al worden afgenomen en of deze toetsen van waarde zijn voor het handelen in de klas. Kijk hiervoor heel kritisch naar het aantal toetsen dat wordt afgenomen en het aantal keren dat de toets wordt afgenomen en stel u zelf bij iedere toets die wordt afgenomen de vraag: Wat betekenen de resultaten die door de leerlingen worden gehaald voor mijn handelen in de groep? In de praktijk zien we vaak dat toetsen meer dan twee keer per jaar worden afgenomen en dat er toetsen worden afgenomen die geen waarde hebben voor het handelen. Een goed voorbeeld hiervan is de Drie Minuten Toets. Deze toets wordt doorgaans bij alle leerlingen afgenomen van groep 3-8. De Drie Minuten Toets signaleert of leerlingen moeite hebben met het lezen van bepaalde woordmoeilijkheden. Het zou logisch zijn dat wanneer leerlingen een onvoldoende score halen op deze toets, bepaalde woordmoeilijkheden dan meer zouden moeten worden geoefend. Echter hebben de resultaten van verschillende onderzoeken aangetoond dat het oefenen van losse woorden weinig invloed heeft op het beter lezen van teksten, hiervoor moeten vooral veel kwalitatief goede teksten worden gelezen. Dat zou betekenen dat de Drie Minuten Toets geen waarde heeft voor het handelen in de klas.

4.3 Vastleggen van afspraken op leerkrachtniveau

De leerkracht speelt een cruciale rol in het realiseren van goede leerlingresultaten. Binnen de school worden afspraken vastgelegd met betrekking tot de kwaliteit van het leerkrachtgedrag. Het gaat hierbij om de volgende aspecten waarover afspraken moeten worden vastgelegd (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013):

1. Het doorlopen van de evaluatieve cyclus (doelen stellen, signaleren, reflectie op gegeven onderwijs en interventies plannen en uitvoeren)
2. De kwaliteit van de instructie
3. Effectief gebruik van de tijd (totale lesduur, tijd dat er gelezen wordt, taakgerichte leertijd)
4. Bevorderen van zelfvertrouwen en competentiegevoel.

Door afspraken vast te leggen is het voor de leerkracht mogelijk persoonlijke doelen te stellen ten aanzien van de afspraken die gemaakt zijn, waardoor de leerkracht voortdurend bezig is zijn eigen professionele handelen op een hoger niveau te brengen. Net als bij de afspraken en doelen op leerlingniveau is het ook op leerkrachtniveau belangrijk concrete en meetbare afspraken en doelen op te stellen.

Om een beeld te krijgen van de stand van zaken ten aanzien van de uitvoering van de afspraken en het bereiken van de persoonlijke doelen die door de leerkrachten worden opgesteld, worden de juiste instrumenten geselecteerd. De meest geschikte instrumenten hiervoor zijn een vragenlijst en een observatie-instrument. Op de vragenlijst staan vragen met betrekking tot het doorlopen van de evaluatieve cyclus door de leerkracht en het observatie-instrument geeft zicht op de kwaliteit van de instructie, het gebruik van de tijd en het bevorderen van zelfvertrouwen en het competentiegevoel. De school kan gebruik maken van de instrumenten (vragenlijst en vakdidactische observatie-instrumenten) zoals deze zijn opgenomen in het rapport *Doelgericht werken aan opbrengsten* (Houtveen & Brokamp, 2017), ook kan de school een keuze maken voor een eigen instrumentarium. Belangrijkste is dat alle vier de bovengenoemde aspecten in kaart worden gebracht. In bijlage 2 en 3 zijn zowel de vragenlijst als het observatie-instrument voor de leerkracht van groep 3 opgenomen.

“Deze werkwijze maakt leerkrachten bewuster van hun eigen gedrag”.

TIP!

Binnen de school wordt nagegaan welke instrumenten er al gebruikt worden en of deze instrumenten zicht geven op de stand van zaken betreffende bovengenoemde aspecten. Indien u gebruik maakt van kijk-wijzers (voor aspect 2-4) in de klas, kunt u deze mogelijk aanvullen met de ontbrekende aspecten, door bijvoorbeeld voor de taakgerichtheid van de leerlingen een time-sampling instrument op te nemen waarbij u om de twee minuten telt hoeveel leerlingen er betrokken zijn tijdens de les.

Er zijn scholen die gebruik maken van een systeem voor kwaliteitszorg waarin schoolontwikkeling en persoonlijke ontwikkeling met elkaar verbonden zijn. Een voorbeeld van een dergelijk systeem is integraal van ParnasSys (vanaf 1 augustus 2018: ParnasSys|WMK). In dit systeem heeft u mogelijk al een aantal vragenlijsten opgenomen waarin bovengenoemde aspecten worden nagevraagd aan de leerkrachten. Wij adviseren u om in die vragenlijsten die aspecten op te nemen die nog ontbreken.

4.4 Vastleggen van afspraken op schoolniveau

Om het voor de leerkrachten mogelijk te maken het onderwijs in zijn of haar groep goed vorm te geven legt de school een aantal afspraken op schoolniveau vast (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013). Deze afspraken hebben betrekking op:

- het aanbod
- de in te plannen tijd op het rooster
- het te hanteren differentiatiemodel.

Aanbod

Op schoolniveau wordt het aanbod voor het lesonderwijs vastgelegd, dat wil zeggen er is beschreven wat er aan de orde zou moeten komen over de gehele schoolperiode en in de verschillende groepen. Naast het basisaanbod voor alle leerlingen is er ook vastgelegd welke interventies worden uitgevoerd met leerlingen die onvoldoende vorderen. Dit aanbod hangt nauw samen met de doelen die gerealiseerd moeten worden. Het vastleggen van het aanbod kan worden gedaan met behulp van de methode, maar kan ook methodeonafhankelijk worden beschreven. Deze laatste veronderstelt dat de school op de hoogte is van recente vakspecifieke kennis en zicht heeft op de doorgaande lijn en de activiteiten die bijdragen aan het bereiken van de tussen- en einddoelen. In eerste instantie richt de school zich daarbij op de gemiddelde groep leerlingen en zet dit om in een basisaanbod, wat aan alle leerlingen wordt aangeboden. Naast het basisaanbod worden ook de interventies vastgelegd voor leerlingen die onvoldoende vooruitgang laten zien en voor leerlingen die sneller vorderen. Het voordeel van het vastleggen van het aanbod op schoolniveau is dat iedere leerkracht weet wat en hoe de lesstof wordt aangeboden.

TIP!

Veel scholen hebben dit aanbod al vastgelegd in de vorm van leerlijnen. Deze leerlijnen worden gebruikt om de groepsplannen te vullen. U kunt in uw school nagaan welk aanbod ieder (half) jaar terug komt op het groepsplan en dit opnemen in de beschrijving van het aanbod op schoolniveau, zodat dit niet door iedere leerkracht op hoeft te worden genomen in de plannen.

Tijd op het rooster en differentiatiemodel

Bij de voorwaarde tijd gaat het erom dat het minimum aantal minuten per week dat door de leerkrachten moet worden besteed aan lezen voor alle leerlingen wordt vastgelegd op schoolniveau. Naast de tijd voor het basisaanbod hebben leerlingen die niet voldoende vorderen extra tijd nodig (Houtveen, Smits & Brokamp, 2013). Zowel in de groep als op schoolniveau wordt gekeken op welke wijze deze extra tijd kan worden ingepland. Wat betreft de tijd op het rooster voor de afzonderlijke vakken wordt er op iedere school verschillend gewerkt. Er zijn scholen waarbij de leerkrachten zelf hun roosters in mogen vullen, met daarbij als enige aanwijzing dat de helft van de onderwijstijd moet

worden besteed aan de basisvaardigheden. Maar er zijn ook scholen waarbij het aantal minuten per week per vakgebied is vastgelegd op schoolniveau, deze laatste verdient de voorkeur omdat de tijd die wordt besteed aan de verschillende vakken niet afhankelijk moet zijn van de leerkracht, maar van de keuze die binnen de school wordt gemaakt op basis van de kennis waarover men beschikt. Met behulp van de vastgelegde tijd op schoolniveau kan de leerkracht zijn weekrooster invullen. Indien u geen gebruik maakt van een vragenlijst kunt u aan het begin van het schooljaar de roosters van de groepen verzamelen en zich zo een beeld vormen van de tijd die wordt besteed aan het lezen in de verschillende groepen.

TIP!

Kijkt u kritisch naar het differentiatiemodel dat gebruikt wordt bij het leesonderwijs. Doorgaans wordt er gebruik gemaakt van een differentiatiemodel waarbij de leerlingen met tegenvallende resultaten tijdens de leesles aan de instructietafel komen zitten bij de leerkracht en daar een verlengde instructie krijgen. Tijdens de verlengde instructie krijgen de overige leerlingen de gelegenheid om het lezen te oefenen, bij voorkeur door in boeken te lezen. Dat betekent dat de zwakke lezers minder tijd krijgen om te lezen in boeken, zij zitten immers tijdens deze periode aan de tafel bij de leerkracht! Indien er op deze wijze bij het lezen wordt gedifferentieerd is er een groot risico dat de betere lezers steeds beter worden, doordat ze veel meer lezen en dat de achterstand van de zwakke lezers ten opzichte van de groep steeds groter wordt, doordat ze veel minder lezen.

HOOFDSTUK 5

UITVOERING VAN DE CYCLI DOELGERICHT WERKEN AAN OPBRENGSTEN.

5.1 Inleiding

Het doelgericht werken aan opbrengsten bestaat uit twee cycli (Houtveen & Brokamp, 2017). De eerste cyclus is de cyclus op groepsniveau, de tweede cyclus is de cyclus op schoolniveau. De beschrijving van de cycli zoals in dit hoofdstuk is opgenomen is gebaseerd op de rapportages: 'Doelgericht werken aan opbrengsten bij aanvankelijk en vloeiend lezen' (Houtveen & Brokamp, 2017), 'Lezen, lezen, lezen! achtergrond en evaluatie van het LeesInterventie-project voor scholen met een totaal-aanpak (LIST)' (Houtveen, Brokamp & Smits, 2012) en 'Data als basis voor schoolontwikkeling' (Houtveen & Kunst, 2017). Elk van deze cycli bestaat uit de volgende twee stappen:

1. Voorbereiding
2. Gespreksvoering

Tijdens de voortgangsbespreking op groepsniveau staat het handelen van de leerkracht in de groep centraal. Uitgangspunt en basis voor deze bespreking zijn de gegevens die door de leerkracht worden aangeleverd. Samen met de leerkracht wordt nagegaan of de groep de doelen heeft bereikt, hoe de groep het gemiddeld doet, hoe het aanbod door de leerkracht was en of deze de afspraken die op schoolniveau zijn gemaakt heeft gerealiseerd. De uitkomsten van de voortgangsbespreking op groepsniveau worden meegenomen naar de voortgangsbespreking op schoolniveau. Deze cycli kunnen dus niet los van elkaar worden gezien, maar zijn aan elkaar verbonden. De IB-er vervult een belangrijke schakel gedurende de uitvoering van beide cycli.

“Deze werkwijze maakt IB en directie bewuster van het belang van goede gesprekscyclussen en hun eigen rol hierin”.

In de cycli wordt gebruik gemaakt van formulieren die door de verschillende teamleden worden ingevuld en als leidraad fungeren bij de gesprekken die plaatsvinden. In deze handreiking zijn in de bijlagen voorbeelden opgenomen die u indien gewenst kunt gebruiken. U kunt met behulp van de voorbeelden ook uw eigen formulieren samenstellen of aanpassen. In hoofdstuk 5.2 wordt de cyclus op groepsniveau beschreven en in hoofdstuk 5.3 de cyclus op schoolniveau. Het hoofdstuk wordt afgesloten met stap 5 uit de cycli: Bepalen van de volgorde van de interventies in een interventieplan. In bijlage 8 is een schematische voorstelling opgenomen van de cycli.

5.2 De cyclus op groepsniveau

De cyclus op groepsniveau bestaat uit een aantal stappen:

Stap 1: de voorbereiding door de leerkracht

Stap 2: de voorbereiding door de IB-er

Stap 3: de voortgangsbespreking voor de groep: gesprek tussen de leerkracht en de IB-er

5.2.1 Stap 1: Voorbereiding door de leerkracht

De leerkracht bereidt het gesprek dat hij heeft met de IB-er over de voortgang van de groep systematisch en doelgericht voor, door gebruik te maken van een tweetal formulieren:

- a. Het overzicht groepscores: met daarop de resultaten van de leerlingen van de groep en de te plannen interventies
- b. Gegevens met betrekking tot het aanbod door de leerkracht.

Quickstart

Stap 1: Voorbereiding door de leerkracht

De leerkracht bereidt de voortgangsbespreking voor de groep voor

De leerkrachten heeft doelen gesteld voor de groep

De leerkracht neemt de toetsen af

De leerkracht voert de toetsresultaten in in het leerlingvolgsysteem

De leerkracht vermeldt de resultaten op het overzicht groepsscores (indiv. resultaten, groepsgemiddelde)

De leerkracht gaat na wat het gemiddelde is van zijn groep en of er grote verschillen zijn tussen de leerlingen

De leerkracht gaat na welk percentage van de leerlingen de doelen heeft gehaald

De leerkracht noteert eventuele aandachtspunten voor leerlingen die van belang zijn voor het handelen in de klas (bijzondere zaken)

De leerkracht plant de interventies voor de komende periode

De leerkracht vult gegevens mbt de kwaliteit van het leerkrachtgedrag in op het formulier aanbod door de leerkracht (observatie en vragenlijst)

De leerkracht legt verbeterpunten vast mbt eigen handelen

De leerkracht geeft zowel het ingevulde overzicht groepsscores als het formulier aanbod door de leerkracht aan de IB-er voorafgaand aan de voortgangsbespreking voor de groep.

Op het overzicht groepsscores (zie bijlage 5 voor een voorbeeld) staan de behaalde resultaten van de leerlingen van een bepaalde groep op een bepaald moment en de interventies die zijn uitgevoerd en/of worden uitgevoerd in de komende periode. Er worden alleen gegevens opgenomen die daadwerkelijk betekenis hebben voor het handelen in de klas. Wij adviseren de volgende gegevens op te nemen op het overzicht groepsscores:

- a. Het doel dat de groep moet bereiken op een bepaald moment op de verschillende toetsen
- b. Het landelijk gemiddelde
- c. Het percentage leerlingen dat het doel heeft bereikt
- d. De gemiddelde score van de groep
- e. De resultaten van de leerlingen op de toetsen
 - Aantal letters dat de leerling kent (start groep 3)
 - Herfstsignalering (oktober/ november groep 3)
 - AVI (gr 3-8) en DMT (groep 3 en 4)
 - Aantal gelezen boeken (groep 4-8)
 - Motivatie van de leerlingen (groep 3-8)
 - Genrevoorkeur
 - Bij de hardoplezers: of de leerling in een duo kan werken en of de leerling al kan stillezen
 - Bij de stillezers: de score op de stillestoets
 - Aandachtspunten
- f. Interventies voor de komende periode.

TIP!

Op de meeste scholen worden zowel groepsoverzichten als groepsplannen gemaakt. Door te werken met een overzicht groepsscores kan het eerder gebruikte groepsoverzicht en groepsplan komen te vervallen, omdat alle benodigde gegevens op leerlingniveau al opgenomen zijn. De interventies hoeven niet volledig uitgeschreven te worden, omdat de afspraken over het aanbod en het differentiatie-model zijn vastgelegd op schoolniveau (zie § 4.4)

Voorafgaand aan de bespreking neemt de leerkracht de resultaten van de leerlingen over op het overzicht groepsscores en bepaalt met behulp van de criteria in welke interventielagen de leerlingen worden geplaatst, tevens worden indien nodig aandachtspunten per leerling opgenomen. Het is niet nodig voor iedere leerling een aandachtspunt te noteren, het grootste deel van de leerlingen functioneert goed binnen de basisaanpak. Verder berekent de leerkracht van iedere toets het gemiddelde

van de groep en bepaalt hij wat het percentage leerlingen is dat de doelen heeft gehaald. Het tweede formulier dat tijdens de cyclus op groepsniveau wordt gebruikt is 'het aanbod door de leerkracht'. (zie voor een voorbeeld bijlage 6). Wij adviseren om gegevens op te nemen over:

- de mate waarin de leerkracht de evaluatieve cyclus doorloopt (doelen stellen, signaleren, reflectie op gegeven onderwijs en interventies plannen en uitvoeren);
- de kwaliteit van de instructie;
- effectief gebruik van de tijd (totale lesduur, tijd dat er gelezen wordt, taakgerichte leertijd);
- en het bevorderen van zelfvertrouwen en competentiegevoel.

De gegevens komen uit de ingevulde vragenlijsten en observatie-instrumenten.

Na het invullen van het 'overzicht groepscores' en 'het aanbod door de leerkracht' reflecteert de leerkracht op zijn eigen handelen, hiervoor brengt hij de behaalde leerlingresultaten in verband met het aanbod en formuleert op basis hiervan acties die leiden tot versterking van het leerkrachthandelen. Hiermee is de voorbereiding door de leerkracht afgerond. De leerkracht geeft de ingevulde formulieren aan de IB-er.

5.2.2 Stap 2: Voorbereiding door de IB-er

De IB-er ontvangt van de leerkracht het ingevulde 'overzicht groepscores' en het formulier 'aanbod door de leerkracht'.

Quickstart

Stap 2: Voorbereiding door de IB-er

De IB-er bereidt de voortgangsbespreking voor de groep voor

De IB-er geeft een reactie op de aangeleverde gegevens leerkracht

De IB-er vergelijkt de aangeleverde gegevens met afspraken op schoolniveau

De IB-er maakt een lijstje met bespreekpunten naar aanleiding van de aangeleverde gegevens

De IB-er checkt of de formulieren op de juiste wijze zijn ingevuld. De IB-er vergelijkt de ingevulde formulieren met de afspraken die gemaakt zijn op schoolniveau. Met een kruisje in de kolom IB-er akkoord geeft de IB-er aan welke afspraken niet in overeenstemming zijn met hetgeen op schoolniveau is afgesproken. Deze punten worden genoteerd en zullen in het gesprek tussen de IB-er en de leerkracht aan de orde komen.

5.2.3 Stap 3: de voortgangsbespreking voor de groep: gesprek tussen de leerkracht en de IB-er

De voortgangsbespreking tussen de leerkracht en de IB-er kent een vaste opbouw van gespreksonderwerpen:

- a. Terugblik: Evaluatie van de voorgaande periode;
- b. Stand van zaken: Het vergelijken van de gewenste doelen met de feitelijke situatie op alle niveaus;
- c. Vooruitkijken: Het formuleren en plannen van interventies op alle niveaus;

Quickstart

Stap 3: Voortgangsbespreking voor de groep: gesprek leerkracht/IB

Tijdens het gesprek komt het volgende aan de orde:

- Terugblik: Evaluatie van de voorgaande periode
- Stand van zaken: Het vergelijken van de gewenste doelen met de feitelijke situatie op alle niveaus
- Vooruitkijken: Het formuleren en plannen van interventies op alle niveaus
- Afspraken noteren

Tijdens het gesprek doorloopt de IB-er, samen met de leerkracht, de volgende stappen:

a. Terugblik

- Hoe stond de groep er de vorige keer voor, zowel ten aanzien van de leerlingresultaten als ten aanzien van het functioneren van de leerkracht?
- Wat waren n.a.v. de vorige voortgangsbespreking de afgesproken interventies en zijn deze gerealiseerd? Niet gerealiseerde interventies worden opnieuw genoteerd als te nemen interventies in de komende periode.

b. Stand van zaken

- Hoe staan we er nu voor t.a.v. de leerlingresultaten? Worden de doelen gemiddeld genomen behaald? Wordt er voldoende groei behaald? Is het percentage leerlingen dat het doel behaalt volgens afspraak? Zijn de interventies die de leerkracht voor de komende periode voor de individuele leerlingen heeft gepland akkoord?
- Zijn de afspraken die op schoolniveau waren gemaakt met betrekking tot tijd op het rooster en de cyclus van planmatig werken door de leerkracht gerealiseerd?
- Zijn de afspraken die op schoolniveau waren gemaakt over de 'kwaliteit van de instructie, tijdsbesteding tijdens de les en het bevorderen van zelfvertrouwen door de leerkracht' door de leerkracht gerealiseerd?
- Indien het bovenstaande niet gelukt is, heeft de leerkracht ondersteuning nodig en op welke wijze?

c. Vooruitkijken en interventies plannen

De leerkracht en IB-er maken samen afspraken over de interventies voor de komende periode. De afspraken worden vastgelegd. Zoals uit bovenstaande beschrijving blijkt worden de formulieren zowel bij de voorbereiding, tijdens als na afloop van het gesprek gebruikt, waarbij ze door de leerkracht worden ingevuld en door de IB-er eventueel worden aangevuld.

“De DWAO-werkwijze levert mooie en goede gesprekken op over onderwijs en zet leerkrachten aan het denken over hun eigen handelen en eigen keuzes”.

TIP!

Het is gebruikelijk binnen de meeste scholen om enkele keren per jaar een groepsbespreking en/of leerlingbespreking te houden. De voortgangsbespreking voor de groep komt het meest overeen met de groepsbespreking met die uitzondering dat niet de individuele leerlingen centraal staan maar het handelen van de leerkracht in de groep. Indien binnen de zorgstructuur van uw school de groepsbespreking is opgenomen kunt u kritisch kijken naar de inhoud van deze bespreking. Welke punten zoals hierboven beschreven komen tijdens de groepsbespreking wel of niet aan de orde? Wees met name kritisch over de tijd die besteed wordt aan gesprekken over individuele leerlingen. In hoeverre wordt op uw school de bespreking voorbereid door de leerkracht, waarbij de leerkracht niet alleen de oorzaken zoekt van tegenvallende leerlingresultaten in leerlingkenmerken en leerlingresultaten, maar vooral ook kritisch kijkt naar de kwaliteit van het aanbod en de instructie? Daar waar leerlingkenmerken over het algemeen zeer moeilijk te beïnvloeden en te veranderen zijn, geldt dat niet voor het leerkrachthandelen. De leerkracht is heel goed vanuit zijn eigen professionaliteit in staat zijn onderwijs op een goede manier te plannen voor zijn leerlingen, mits de afspraken op schoolniveau voor de leerkracht duidelijk zijn. De taak van de IB-er tijdens de bespreking is niet zozeer het geven van pasklare antwoorden en oplossingen, maar vooral de leerkracht ondersteunen door de focus te blijven richten op factoren die te beïnvloeden zijn.

Het is van belang dat de besprekingen vlot volgen op de toetsafnames en de observaties, zodat er ruimschoots de tijd overblijft om de geplande interventies uit te voeren in de verschillende groepen.

5.3 De cyclus op schoolniveau

De cyclus op schoolniveau volgt op de cyclus op groepsniveau, er wordt namelijk gebruik gemaakt van de gegevens vanuit de besprekingen met de leerkrachten. De cyclus op schoolniveau bestaat uit een aantal stappen:

Stap 1: de voorbereiding door de IB-er

Stap 2: de voorbereiding door de regiegroep/ managementteam

Stap 3: de voortgangsbespreking op schoolniveau: gesprek regiegroep/ managementteam

Stap 4: de teambespreking

Stap 5: de evaluatiebespreking

5.3.1 Stap 1: Voorbereiding door de IB-er

De IB-er bereidt de voortgangsbespreking op schoolniveau systematisch en doelgericht voor, door gebruik te maken van een drietal formulieren:

- a. Schooloverzicht leerlingresultaten
- b. Schooloverzicht aanbod door de leerkrachten
- c. Schooloverzicht voorwaarden op schoolniveau.

In bijlage 7 zijn van deze overzichten voorbeelden opgenomen. Deze formulieren worden ingevuld na afloop van de voortgangsbesprekingen met de leerkrachten en worden vervolgens aan alle leden van de regiegroep of het managementteam gegeven.

Quickstart

Stap 1: Voorbereiding door de IB-er

Wij maken schooloverzichten van de leerlingresultaten (evt aangevuld met trendanalyses/ dwarsdoorsnedes)

Wij maken schooloverzichten van het aanbod door de leerkracht (mbv de gegevens vanuit de voortgangsbespreking voor de groep)

Wij maken schooloverzichten van de voorwaarden op schoolniveau

De IB-er bundelt successen, tegenvallers en werkpunten vanuit gesprekken met de leerkrachten

De ingevulde overzichten worden aan de regiegroep gegeven

Op het formulier schooloverzicht leerlingresultaten staan de resultaten per groep en/of per leerjaar naast elkaar. Het gaat hierbij niet om resultaten van alle leerlingen afzonderlijk, maar over gemiddeldes en de bijbehorende standaarddeviatie van de gehele groep. Daarnaast wordt het percentage leerlingen dat het doel heeft gehaald op de verschillende toetsen opgenomen op het schooloverzicht. Deze scores kunnen afgeleid worden van de verschillende overzichten groepscores of gehaald worden uit het leerlingvolgsysteem. In het leerlingvolgsysteem staan echter niet alle scores opgenomen, het percentage doel gehaald en de standaarddeviatie ontbreken veelal in de leerlingvolgsystemen. Door de scores van de verschillende groepen naast elkaar op te nemen, krijgt men op schoolniveau zicht op de verschillen tussen de groepen onderling.

TIP!

Vrijwel iedere school in Nederland maakt gebruik van een leerlingvolgsysteem. In deze leerlingvolgsystemen staan de resultaten die de leerlingen hebben gehaald op de toetsen. Per leerlingvolgsysteem is het verschillend welke toetsen daarin kunnen worden opgenomen. In de leerlingvolgsystemen zit de mogelijkheid om trendanalyses en dwarsdoorsnedes te exporteren. Deze overzichten geven een beeld van de stand van zaken over de groepen en over de verschillende leerjaren. Het is echter niet in alle leerlingvolgsystemen mogelijk een gemiddelde (SD) en het percentage doel gehaald aan te laten geven van de verschillende groepen. Een ander nadeel van de leerlingvolgsystemen is dat het niet mogelijk is gegevens op leerkracht- en schoolniveau in te voeren, waardoor er op die twee niveaus geen overzichten beschikbaar zijn. Indien u als school gebruik maakt van de formulieren op groepsniveau, zoals hiervoor beschreven in § 5.2, kunt u de gemiddeldes (SD) en percentage doel gehaald overnemen van de betreffende overzichten.

Het formulier schooloverzicht aanbod door de leerkrachten is te vergelijken met het schooloverzicht leerlingresultaten, alleen staan hierop geen leerlingresultaten van de verschillende groepen, maar zijn hier de gegevens van de leerkrachten per groep en/of leerjaar opgenomen naast elkaar. Deze gegevens kunnen worden overgenomen van de gegevens die eerder door de leerkrachten zijn ingevuld op het formulier 'aanbod door de leerkracht' en zijn gebruikt tijdens de voortgangsbespreking voor de groep.

Het laatste formulier dat gebruikt wordt in de cyclus op schoolniveau is het schooloverzicht voorwaarden op schoolniveau. Het gaat hier om gegevens met betrekking tot:

- het aanbod
- de in te plannen tijd op het rooster
- het te hanteren differentiatiemodel.
- de mate waarin de activiteiten die bij de cycli doelgericht werken aan opbrengsten horen zijn ingepland en afgestemd
- de taakverdeling.

“De randvoorwaarden waar naar gekeken wordt zijn onder andere: kwaliteit instructie, bevorderen zelfvertrouwen en competentie gevoel bij leerlingen, motivatie van leerlingen en leerkracht, tijd op het rooster, het stellen van doelen op drie niveaus”.

5.3.2 Stap 2: Voorbereiding door de regiegroep/het managementteam

Voorafgaand aan de bespreking ontvangt ieder lid van de regiegroep/ het managementteam de ingevulde formulieren van de IB-er.

Quickstart

Stap 2: Voorbereiding door de regiegroep/managementteam

De regiegroep geeft een reactie op de ingevulde schooloverzichten

De leden van de regiegroep/managementteam vergelijken voorafgaand aan de bespreking ieder afzonderlijk de gegevens op de schooloverzichten met de afspraken die op schoolniveau zijn gemaakt. Indien de behaalde resultaten afwijken van de gemaakte afspraken wordt een kruisje gezet in de kolom interventies volgens de regiegroep. Deze punten worden tijdens de voortgangsbespreking met alle leden van de regiegroep/managementteam besproken.

5.3.3 Stap 3: Voortgangsbespreking op schoolniveau door de regiegroep/managementteam.

De voortgangsbespreking op schoolniveau kent net als de voortgangsbespreking met de leerkracht een vaste opbouw van gespreksonderwerpen:

- a. Terugblik: Evaluatie van de voorgaande periode
- b. Stand van zaken: Het vergelijken van de gewenste doelen met de feitelijke situatie op alle niveaus;
- c. Vooruitkijken: Het formuleren en plannen van interventies op alle niveaus;

Quickstart

Stap 3: Voortgangsbespreking op schoolniveau: gesprek regiegroep/managementteam.

Tijdens het gesprek komt het volgende aan de orde:

- Terugblik: Evaluatie van de voorgaande periode
- Stand van zaken: Het vergelijken van de gewenste doelen met de feitelijke situatie op alle niveaus
- Stand van zaken: Nagaan of bepaalde interventies nodig zijn in alle groepen (verschillen en overeenkomsten tussen de groepen)
- Vooruitkijken: Het formuleren en plannen van interventies op alle niveaus
- Afspraken noteren
- Voorbereiden teambijeenkomst

Tijdens deze bespreking doorloopt de regiegroep/managementteam de volgende stappen:

a. Terugblik

- Hoe stonden de groepen er de vorige keer voor, zowel ten aanzien van de leerlingresultaten, als ten aanzien van het functioneren van de leerkrachten, als ten aanzien van de zaken op schoolniveau (tijd op het rooster, leerstofplanning en taakverdeling)?
- Wat waren n.a.v. de vorige voortgangsbespreking de afgesproken interventies en zijn deze gerealiseerd? Niet gerealiseerde interventies worden opnieuw genoteerd als te nemen interventies in de komende periode.

b. Stand van zaken

- Hoe staan we er nu voor t.a.v. de leerlingresultaten in alle groepen? Worden de doelen gemiddeld genomen behaald? Wordt er voldoende groei behaald? Is het percentage leerlingen dat het doel behaalt volgens afspraak?
- Zijn de afspraken die op schoolniveau waren gemaakt met betrekking tot tijd op het rooster en de cyclus van planmatig werken door de leerkrachten gerealiseerd?
- Zijn de afspraken die op schoolniveau waren gemaakt over de 'kwaliteit van de instructie, tijdsbesteding tijdens de les en het bevorderen van zelfvertrouwen door de leerkracht' en 'hoe staat de leerkracht in het project' door de leerkrachten gerealiseerd?
- Zijn de afspraken die op schoolniveau waren gemaakt rondom de differentiatie, tijd op het rooster en leerstofplanning daadwerkelijk gerealiseerd?
- Zijn er overeenkomsten tussen de verschillende groepen? Moeten bepaalde zaken op schoolniveau aan de orde worden gesteld? Is er scholing nodig voor bepaalde onderwerpen?
- Zijn er groepen die opvallen? Is het duidelijk wat hiervan de oorzaak is?
- Is de taakverdeling op orde? Zijn er taken die niet belegd zijn of juist dubbel zijn belegd?

c. Vooruitkijken en interventies plannen

- Het managementteam maakt voorlopige afspraken over de interventies op schoolniveau voor de komende periode. Daarnaast worden afspraken gemaakt over de te houden teambespreking.

“Bij DWAO kijken we niet alleen naar de toetsresultaten maar ook naar het leerkrachtgedrag en de randvoorwaarden. Het plaatje is compleet”.

5.3.4 Stap 4: Teambespreking

Na het managementoverleg wordt een bespreking met het gehele team gehouden waarin de resultaten op leerling-, leerkracht- en schoolniveau worden gepresenteerd en besproken.

Quickstart

Stap 4: Teambespreking

Presenteren resultaten op leerling-, leerkracht- en schoolniveau

Samenvatting opvallende zaken

Zoeken naar verklaringen voor tegenvallende resultaten (mbv aanbod leerkracht en voorwaarden op schoolniveau)

Bespreken interventies (interventieplan op schoolniveau)

Tijdens de bespreking wordt samen met het team besproken welke verklaringen er zijn voor zowel behaalde successen als tegenvallende resultaten. Deze verklaringen worden gezocht in de voorwaarden op schoolniveau en in het aanbod door de leerkracht. Tevens worden de interventies die door de regiegroep/het managementteam zijn geformuleerd besproken. Het doel van deze bespreking is, dat het gehele team het met elkaar eens wordt over de interventies die de komende periode centraal moeten staan.

“De resultaten moeten goed worden gedeeld met het hele team zodat iedereen betrokken blijft”.

5.3.5 Stap 5: Evaluatiebespreking op schoolniveau.

De laatste stap in de cyclus op schoolniveau is de evaluatiebespreking die door de regiegroep/het managementteam wordt gehouden na afloop van de teambespreking.

Quickstart

Stap 5: Evaluatiebespreking op schoolniveau: gesprek regiegroep/managementteam

Prioriteren van de interventies

Taakverdeling coördineren van de interventies

Vastleggen van de interventies en afspraken

Het doel van deze bespreking is de interventies voor de komende periode definitief vast te leggen. Tevens worden de taken verdeeld met betrekking tot het coördineren en monitoren van de interventies. Daarnaast wordt besproken of het nodig is extra professionaliseringsbijeenkomsten te plannen met het team gericht op de cycli doelgericht werken aan opbrengsten of gericht op het uitbreiden van de vakinhoudelijke kennis.

Mocht daar vanuit de teambespreking aanleiding voor zijn, kan er m.b.t. de interventies voor de komende periode gevarieerd worden in termijn of tijdsverloop waarin deze moeten zijn gerealiseerd.

TIP!

Optioneel is het mogelijk de POP-gesprekken te koppelen aan de cycli Doelgericht werken aan opbrengsten. Niet altijd is het mogelijk dat de gegevens van individuele leerkrachten op teamniveau kunnen worden besproken. Indien nodig worden individuele leerkrachtresultaten besproken met een daaraan gekoppeld plan van aanpak voor de individuele leerkracht. Doorgaans wordt dit besproken in een gesprek tussen de schoolleider en de betreffende leerkracht.

Tot slot

Bent u door het lezen van deze handreiking enthousiast geworden om de systematiek van het 'Doelgericht werken aan opbrengsten' te implementeren in uw school of wilt u meer weten over deze systematiek, dan adviseren wij u om het rapport *Doelgericht werken aan opbrengsten bij aanvankelijk en vloeiend lezen* (Houtveen & Brokamp, 2017) te bestellen. In dit rapport is de systematiek geheel uitgewerkt voor het aanvankelijk en het vloeiend lezen. Tevens zijn in het rapport alle benodigde instrumenten en formulieren opgenomen. Het rapport is te bestellen bij het Kenniscentrum Leren en Innoveren van de Hogeschool Utrecht.

Voor meer informatie kunt u de website van het Kenniscentrum raadplegen van de Hogeschool Utrecht: <https://www.onderzoek.hu.nl/Kenniscentra/Leren-en-Innoveren/Geletterdheid>

Voor eventuele begeleiding of toelichting op de systematiek kunt u contact opnemen met de volgende contactpersonen:

jeannette.kunst@hu.nl

henk.vandenhurk@hu.nl

saskia.brokamp@hu.nl

LITERATUURLIJST

- Blok, H., Ledoux, G., & Roeleveld, J. (2015). Opbrengstgericht werken in het primair onderwijs: een effectieve weg naar onderwijsverbetering? *Pedagogische Studiën*, 92(3), 167-178.
- Bryk, A. S. (2015). Accelerating how we learn to improve. *Educational Researcher*, 44 (9), 467-477.
- Ehren, M. C., & Swanborn, M. S. (2012). Strategic data use of schools in accountability systems. *School effectiveness and school improvement*, 23(2), 257-280.
- Faber, J. M., & Visscher, A. J. (2014). Wat kleine scholen van elkaar kunnen leren. *Didactief*, 44(4), 40-41.
- Flórez, T. & Sammons, P. (2013) *A literature review of Assessment for Learning: effects and impact*. University of Oxford, Department of Education and CfBT.
- Houtveen, A. A. M., & Brokamp, S. K. (2017). *Doelgericht werken aan opbrengsten bij aanvankelijk en vloeiend lezen*. Utrecht: Kenniscentrum Leren en Innoveren.
- Houtveen, A. A. M., Brokamp, S. K., & Smits, A. E. H. (2012). *Lezen, lezen, lezen! achtergrond en evaluatie van het LeesInterventie-project voor scholen met een totaalaanpak (LIST)* Utrecht: Hogeschool Utrecht: Kenniscentrum Educatie.
- Houtveen, A. A. M., & Kunst (2017). *Data als basis voor schoolontwikkeling. Schoolontwikkeling op de academische opleidingsscholen Utrecht/Amersfoort 2012-2016*. Utrecht: Hogeschool Utrecht, Kenniscentrum Educatie.
- Ledoux, G., Blok, H., Boogaard, M., & Krüger, M. (2009). *Opbrengstgericht werken: over de waarde van meetgestuurd onderwijs*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2012). *Actieplan 'Basis voor presteren'*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2017). *Ruimte in regels*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Timperley, H. (2008). *Teacher Professional Learning and Development*. Educational Practices Series-18. UNESCO International Bureau of Education.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Leesbeleidsplan

Bijlage 2: Vragenlijst leerkracht aanvankelijk lezen

Bijlage 3: Observatie aanvankelijk lezen

Bijlage 4: Voorbeeld inplannen en afstemmen van toetsen, observaties, werkzaamheden en besprekingen in de tijd

Bijlage 5: Overzicht groepsscores groep 4-8 met instructies

Bijlage 6: Aanbod door de leerkracht aanvankelijk lezen

Bijlage 7: Schooloverzichten aanvankelijk lezen

Bijlage 8: Schematische weergave werkwijze Doelgericht werken aan opbrengsten.

BIJLAGE 1: LEESBELEIDSPLAN

(ontleend aan Houtveen, A. A. M., Brokamp, S. K., & Smits, A. E. H. (2012). *Lezen, lezen, lezen! achtergrond en evaluatie van het LeesInterventie-project voor scholen met een totaalaanpak (LIST)* Utrecht: Hogeschool Utrecht: Kenniscentrum Educatie)

	Aanvankelijk lezen	Voortgezet lezen (hardoplezers)	Voortgezet lezen (stillezers)
Doelen	<p>Bij de start in groep 3: 12 letters</p> <p>Schoolweek 10: voldoende score op de onderdelen van de herfst-signalering</p> <p>Schoolweek 20: 80% van de leerlingen AVI M3 beheersing en 75% van de leerlingen minimaal een C-niveau op de DMT</p> <p>Schoolweek 36: 80% van de leerlingen AVI E3 beheersing en 75% van de leerlingen minimaal een C-niveau op de DMT</p> <p>schoolweek 20 en 36:80% van de leerlingen is voldoende gemotiveerd</p>	<p>Schoolweek 20: 80% van de leerlingen AVI M4 beheersing en 75% van de leerlingen minimaal een C-niveau op de DMT</p> <p>Schoolweek 36: 80% van de leerlingen AVI E4 beheersing en 75% van de leerlingen minimaal een C-niveau op de DMT</p> <p>schoolweek 20 en 36:80% van de leerlingen is voldoende gemotiveerd</p> <p>Aantal gelezen boeken: 25 per jaar</p> <p>Week 10: 7 boeken</p> <p>Week 20: 13 boeken</p> <p>Week 36: 24 boeken</p>	<p>Schoolweek 20: 80% van de leerlingen AVI Midden beheersing</p> <p>Schoolweek 36: 80% van de leerlingen AVI Eind beheersing</p> <p>schoolweek 20 en 36:80% van de leerlingen is voldoende gemotiveerd</p> <p>Aantal gelezen boeken: 25 per jaar</p> <p>Week 10: 7 boeken</p> <p>Week 20: 13 boeken</p> <p>Week 36: 24 boeken</p> <p>Stilleestoets: 80% van de leerlingen haalt het doel op stilleestempo passend bij het AVI-niveau</p> <p>AVI M5: 110 woorden per minuut</p> <p>AVI E5: 120 woorden per minuut</p> <p>AVI M6: 125 woorden per minuut</p> <p>AVI E6: 130 woorden per minuut</p> <p>AVI M7: 138 woorden per minuut</p> <p>AVI E7: 148 woorden per minuut</p> <p>AVI Plus: 187 woorden per minuut</p>
toetsen	<p>juni groep 2:Toets letterkennis uit het protocol leesproblemen en dyslexie</p> <p>schoolweek 10: Methode gebonden herfstsignalering in groep 3</p> <p>schoolweek 20 en 36: AVI, DMT en motivatie</p>	<p>schoolweek 20 en 36: AVI, DMT en motivatie</p> <p>schoolweek 10, 20 en 36: aantal gelezen boeken</p>	<p>schoolweek 20 en 36: AVI, DMT en motivatie</p> <p>schoolweek 10, 20 en 36: aantal gelezen boeken en stilleestoets</p>
Inplannen van het aanbod	<p>De jaarplanning van de methode wordt aangehouden wat betreft de aanbieding van de lettervolgorde en specifieke woordaspecten</p>	<p>Voor de leerlingen zijn minimaal 7 leeftijdsadequate boeken per klas aanwezig</p>	<p>Voor de leerlingen zijn minimaal 7 leeftijdsadequate boeken per klas aanwezig</p>
Aanbod: lesmodel	<p>Het aanbod bestaat uit zes instructieblokken van 10-15 minuten.</p> <p>De blokken 1-3 zijn opgebouwd volgens de fasen van het directe instructiemodel:</p> <p>Blok 1: letters, leeshandeling en spelling</p> <p>Blok 2: ondersteund lezen van woorden, zinnen en tekst</p> <p>Blok 3: duolezen</p> <p>Blok 4: zelfstandig lezen</p> <p>Blok 5: creatief schrijven</p> <p>Blok 6: luisteren</p>	<p>De lessen zijn opgebouwd volgens de fasen van het directe instructie-model:</p> <p>Organisatie en klassenmanagement</p> <p>Gezamenlijke start (5 min)</p> <p>Miniles (5 min)</p> <p>Oefenen: Hommel (20 min)</p> <p>Gezamenlijke afsluiting (5 min)</p>	<p>De lessen zijn opgebouwd volgens de fasen van het directe instructie-model:</p> <p>Organisatie en klassenmanagement</p> <p>Gezamenlijke start (5 min)</p> <p>Miniles (5 min)</p> <p>Oefenen: stillezen (20 min)</p> <p>Gezamenlijke afsluiting (5 min)</p>

	Aanvankelijk lezen	Voortgezet lezen (hardoplezers)	Voortgezet lezen (stillezers)
Tijd op het rooster en differentiatie-model	<p>Voor alle leerlingen: 425 minuten per week</p> <p>Leerlingen die onvoldoende vorderen krijgen extra tijd: Laag 2: 100 minuten extra: pre- en reteaching Laag 3: 100 minuten extra: connect</p> <p>Leerlingen die bij de start al AVI M3 beheersen en in januari E3 beheersen sluiten tijdens de uitvoering van de eerste drie blokken aan bij de Hommelgroep.</p>	<p>Voor alle leerlingen met een AVI beheersingsniveau lager dan E4: 180 minuten per week</p> <p>Leerlingen die onvoldoende vorderen krijgen extra tijd: Laag 2: 100 minuten extra: RALFI Laag 3: 60 minuten extra: RALFI-plus</p>	<p>Voor alle leerlingen met een AVI beheersingsniveau E4 of hoger: 180 minuten per week</p> <p>Leerlingen die onvoldoende vorderen krijgen extra tijd: Laag 2: 100 minuten extra: RALFI-light</p>
Kwaliteit van de instructie	<p>Alle leerkrachten worden twee keer per jaar geobserveerd met een observatie instrument, waarbij gekeken wordt naar de kwaliteit van de instructie, de taakgerichtheid van de leerlingen, de tijd dat er daadwerkelijk wordt gelezen en het pedagogisch handelen. Voor deze aspecten zijn de volgende doelen gesteld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - minimaal 75% van de items wordt uitgevoerd tijdens de lessen - taakgerichtheid is minimaal 90% - een score .90 op pedagogisch handelen 	<p>Alle leerkrachten worden twee keer per jaar geobserveerd met een observatie instrument, waarbij gekeken wordt naar de kwaliteit van de instructie, de taakgerichtheid van de leerlingen, de tijd dat er daadwerkelijk wordt gelezen en het pedagogisch handelen. Voor deze aspecten zijn de volgende doelen gesteld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - minimaal 75% van de items wordt uitgevoerd tijdens de lessen - taakgerichtheid is minimaal 90% - er wordt tenminste 20 minuten gelezen - een score .90 op pedagogisch handelen 	<p>Alle leerkrachten worden twee keer per jaar geobserveerd met een observatie instrument, waarbij gekeken wordt naar de kwaliteit van de instructie, de taakgerichtheid van de leerlingen, de tijd dat er daadwerkelijk wordt gelezen en het pedagogisch handelen. Voor deze aspecten zijn de volgende doelen gesteld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - minimaal 75% van de items wordt uitgevoerd tijdens de lessen - taakgerichtheid is minimaal 90% - er wordt tenminste 20 minuten gelezen - een score .90 op pedagogisch handelen

BIJLAGE 2 VRAGENLIJST LEERKRACHT AANVANKELIJK LEZEN

(uit: Houtveen, A. A. M., Brokamp, S. K., & Smits, A. E. H. (2012). *Lezen, lezen, lezen! achtergrond en evaluatie van het LeesInterventie-project voor scholen met een totaalaanpak (LIST)* Utrecht: Hogeschool Utrecht: Kenniscentrum Educatie).

Werken met de evaluatieve cyclus door de leerkracht

1. Het stellen van doelen door de leerkracht

Wat moeten de leerlingen van uw groep op het gebied van aanvankelijk lezen kunnen aan het eind van dit schooljaar? AVI beheersingsniveau... (bao)

Wat moeten de leerlingen van uw groep op het gebied van aanvankelijk lezen kunnen aan het eind van dit schooljaar? voor... % van de leerlingen (bao)

Is het doel t.a.v. het te bereiken AVI-niveau vastgelegd in het school(verbeterings)plan? (bao)

2. Signaleren: het afnemen van toetsen

Onderschrijft u het doel op de AVI? (bao)

bij de start van het schooljaar maak ik gebruik van de toets letterkennis

in oktober/ november maak ik gebruik van de herfstsignalering

in januari en juni maak ik gebruik van de AVI

in januari en juni maak ik gebruik van de DMT

twee keer per jaar observeer ik de leesmotivatie

3. Reflectie op het gegeven onderwijs

Na het signaleren ga ik na...

- a. of de groep het gestelde (tussen)doel bereikt heeft
- b. hoe groot de onderlinge verschillen zijn in de groep.
- c. welke leerstof ik in de groep aan bod heb laten komen
- d. welke ondersteuningsvormen ik in de groep aanbod heb laten komen
- e. of ik instructieblok 1 heb aangeboden
- f. of ik instructieblok 2 heb aangeboden
- g. of ik instructieblok 3 heb aangeboden
- h. of ik instructieblok 4 heb aangeboden
- i. of ik instructieblok 5 heb aangeboden
- j. ik instructieblok 6 heb aangeboden
- k. hoeveel tijd ik heb besteed aan de instructieblokken
- l. hoeveel tijd ik heb besteed aan instructie laag 1 (voor alle leerlingen).
- m. wat ik in instructie laag 2 heb aangeboden (voor de leerlingen die onvoldoende vorderen m.b.t. letters en woorden).
- n. hoeveel tijd ik heb besteed aan instructie laag 2.
- o. wat ik in instructie laag 3 heb aangeboden (voor de zwakste lezers, die niet voldoende profiteren van instructie laag 2).
- p. hoeveel tijd ik heb besteed aan instructie laag 3.
- q. welke materialen ik heb gebruikt in mijn lessen.

4. Interventies

4a. Het overzicht groepsscores

Wordt een 'overzicht groepsscores, behaalde resultaten en gehanteerde aanpak' voor het lezen opgesteld naar aanleiding van de toetsresultaten?

4b. De kwaliteit van het overzicht groepsscores

- Is de duur van het 'overzicht groepsscores' gekoppeld aan de volgende toetsafname?
- Is de inhoud van het 'overzicht groepsscores' gekoppeld aan de leerdoelen van de periode?
- Wordt een 'overzicht groepsscores' opgesteld naar aanleiding van groepsbesprekingen?
- Op het overzicht groepsscores is vastgelegd:
 - de beginsituatie van de gehele groep in termen van leerling-resultaten.
 - wat het leerdoel is voor de hele groep in termen van te bereiken scores/niveau van toetsen.
 - welke leerlingen in instructie laag 2 (preteaching en reteaching) terecht komen.
 - welke leerlingen in instructie laag 3 (connect) terecht komen.
 - welke andere activiteiten er voor risicoleerlingen gedaan worden.
 - welke leerlingen naar Hommel kunnen.
 - welke leerlingen naar Stillezen kunnen.
 - voor welke leerlingen instructie laag 3 (connect) niet langer nodig is.
 - voor welke leerlingen instructie laag 2 (preteaching en reteaching) niet langer nodig is.
- Door wie wordt het 'overzicht groepsscores, behaalde resultaten en gehanteerde aanpak' opgesteld, bewaakt en bijgesteld?

Differentiatie en Tijd op het rooster van de leerkracht

5a. Laag 1: Kunt u aangeven hoeveel tijd er op uw rooster staat voor de volgende activiteiten voor alle leerlingen

- Blok 1 voor alle leerlingen: letters en leeshandeling		Minuten per dag	... dagen per week
- Blok 2 voor alle leerlingen: begeleide inoefening		Minuten per dag	... dagen per week
- Blok 3 voor alle leerlingen: duolezen		Minuten per dag	... dagen per week
- Blok 4 voor alle leerlingen: zelfstandig lezen		Minuten per dag	... dagen per week
- Blok 5 voor alle leerlingen: creatief schrijven		Minuten per dag	... dagen per week
- Blok 6 voor alle leerlingen: luisteren		Minuten per dag	... dagen per week
- Overige leesactiviteiten voor alle leerlingen. Zo ja, Welke activiteiten zijn dat? (-)			
- Geeft u tijdens laag 1 instructie aan (groepjes) leerlingen? (-)			

5b. Laag 2 en laag 3: Wordt er voor kinderen die onvoldoende vorderen extra tijd op het rooster ingepland (dus bovenop de tijd voor laag 1)

Laag 2 en laag 3: Kunt u aangeven hoeveel tijd er op uw rooster staat voor de volgende activiteiten voor leerlingen die onvoldoende vorderen?

- Preteaching		Minuten per dag	... dagen per week
- Reteaching		Minuten per dag	... dagen per week
- Connect		Minuten per dag	... dagen per week
- Ralfi (-)		Minuten per dag	... dagen per week
- Letters flitsen/ letters lezen (-)		Minuten per dag	... dagen per week
- Woorden flitsen/ woordrijen lezen (-)		Minuten per dag	... dagen per week
- Overige leesactiviteiten voor leerlingen die onvoldoende vorderen. Zo ja, Welke activiteiten zijn dat? (-)		Minuten per dag	... dagen per week

Hoe staat de leerkracht in het project

6a. Motivatie van de leerkracht voor het lezen

- Leest u kinderliteratuur?
- Leest u zelf literatuur?*
- Hoeveel boeken per jaar?

6b. Mening over het project

- Het project lijkt me goed uitvoerbaar op onze school
- De meeste doelen van het project zijn erg belangrijk
- Ik ken werkwijzen waarbij of waarmee we hetzelfde resultaat veel eenvoudiger kunnen bereiken
- Ik juich het realiseren van het project van harte toe
- Het project is nuttig voor onze school
- Het project is een goed alternatief voor onze vorige werkwijze

BIJLAGE 3 OBSERVATIE AANVANKELIJK LEZEN

(uit: Houtveen, A. A. M., Brokamp, S. K., & Smits, A. E. H. (2012). *Lezen, lezen, lezen! achtergrond en evaluatie van het LeesInterventie-project voor scholen met een totaalaanpak (LIST)* Utrecht: Hogeschool Utrecht: Kenniscentrum Educatie).

A. Algemene gegevens

Naam school:

Brinnummer:

B1. Gegevens van de geobserveerde groep:

Datum: D D M M Y Y

Tijd: aanvangstijd eindtijd

Leerkracht:

Achternaam:

Voornaam:

v / m

Aantal leerlingen:

C. Tijdsduur per fase tijdens Aanvankelijk lezen, blok 1, 2 en 3

- invullen hoeveel tijd aan elk van de fasen bij aanvankelijk lezen besteed wordt
- tijdens fase IIA en fase IIB na elke 2e minuut tellen hoeveel leerlingen opletten

<i>Fase 0:</i>			
Organisatie en Klassenmanagement:		minuten	seconden
<i>Fase I:</i>			
Terugblik op en activering van de voorafgaande leerstof		minuten	seconden
Als de leerkracht in deze fase voorleest, wilt u dan noteren hoe lang dit duurt		minuten	seconden
<i>Fase 2a:</i>			
Groepsinstructie en begeleide inoefening van letters, leeshandeling en spelling		minuten	seconden
Als de leerkracht in deze fase voorleest, wilt u dan noteren hoe lang dit duurt		minuten	seconden
Telmoment 1. ... leerlingen letten op	Telmoment 5....	leerlingen letten op	
Telmoment 2. ... leerlingen letten op	Telmoment 6....	leerlingen letten op	
Telmoment 3. ... leerlingen letten op	Telmoment 7....	leerlingen letten op	
Telmoment 4. ... leerlingen letten op	Telmoment 8....	leerlingen letten op	
<i>Fase 2b:</i>			
Begeleide inoefening bij ondersteund lezen		minuten	seconden
Als de leerkracht in deze fase voorleest, wilt u dan noteren hoe lang dit duurt		minuten	seconden
Telmoment 1. ... leerlingen letten op	Telmoment 5....	leerlingen letten op	
Telmoment 2. ... leerlingen letten op	Telmoment 6....	leerlingen letten op	
Telmoment 3. ... leerlingen letten op	Telmoment 7....	leerlingen letten op	
Telmoment 4. ... leerlingen letten op	Telmoment 8....	leerlingen letten op	
<i>fase 3:</i>			
Verwerking door duolezen		minuten	seconden
Telmoment 1. ... leerlingen lezen	Telmoment 5....	leerlingen lezen	
Telmoment 2. ... leerlingen lezen	Telmoment 6....	leerlingen lezen	
Telmoment 3. ... leerlingen lezen	Telmoment 7....	leerlingen lezen	
Telmoment 4. ... leerlingen lezen	Telmoment 8....	leerlingen lezen	
<i>Fase 4:</i>			
Gezamenlijke afsluiting		minuten	seconden

Voorafgaand aan de observatie

	<i>nee</i>	<i>ja</i>
Heeft de leerkracht van tevoren een doel aangegeven waar specifiek op gelet moet worden?		
Zo ja, kunt u dat doel omschrijven?		

**D. Kwaliteit van de instructie bij Aanvankelijk Lezen, blok 1 (eerste 10 minuten), 2 en 3
BLOK 1 Letters, leeshandeling, spelling**

Fase 0: Organisatie en Klassenmanagement:	<i>nee</i>	<i>ja</i>
1. De leerlingen hebben papier om te schrijven op tafel liggen		
2. De leerlingen hebben voldoende leesmateriaal op tafel liggen (er hoeft niet gelopen te worden om nieuw materiaal te halen).		
3. Er ligt bij leerlingen die meer kunnen ander/meer materiaal op tafel		
4. De leerkracht laat alle tafels in tweetallen naar het instructiebord draaien		
5. Er wordt preteaching of reteaching gegeven tijdens een stuk van blok 1,2 en / of 3.		

fase 1: Terugblik op en activering van de voorafgaande leerstof	<i>nee</i>	<i>meer nee dan ja</i>	<i>meer ja dan nee</i>	<i>ja</i>
6. De leerkracht komt terug op de letter/cluster/woordstructuur die de vorige dag is aangeboden				
7. De leerkracht geeft aan welke letter/cluster/woordstructuur het lesdoel is				
8. De leerkracht geeft kort aan wat de opeenvolgende stappen in de les zijn				

fase 2a: Groepsinstructie en begeleide inoefening van letters, leeshandeling en spelling	<i>nee</i>	<i>meer nee dan ja</i>	<i>meer ja dan nee</i>	<i>ja</i>
9. De leerkracht schrijft de letter/cluster/woordstructuur op het bord terwijl hij hem uitspreekt				
10. Leerkracht en leerlingen schrijven de letter terwijl zij hem uitspreken				
11. De leerkracht benadrukt de aan te leren letter/cluster/woordstructuur in woorden in een geprojecteerd rijmpje				
12. Bij projectie van woorden heeft de aan te leren letter/cluster/woordstructuur een andere kleur				
13. De leerkracht geeft simultaan sprekend en schrijvend minstens drie concrete voorbeelden van woorden met de letter/cluster/woordstructuur				
14. De leerkracht benadrukt de aan te leren letter/cluster/woordstructuur binnen de opgeschreven woorden die de leerkracht bedacht heeft (hardop denkend voordoen).				
15. Door de leerkracht bedachte woorden: De leerkracht laat de leerlingen de aan te leren letter/cluster/woord meeschrijven en uitspreken				
16. De leerkracht bedenkt samen met de kinderen woorden met de nieuwe letter, cluster of woordstructuur				
17. De leerkracht schrijft de (bij 14 genoemde) woorden simultaan sprekend op het bord (let op time on task).				
18. De leerkracht benadrukt de aan te leren letter/cluster/woordstructuur binnen de opgeschreven woorden die door de leerlingen bedacht zijn				
19. Door de leerlingen bedachte woorden: De leerkracht laat de leerlingen tegelijkertijd de aan te leren letter/ cluster/woordstructuur meeschrijven en uitspreken				
20. De leerkracht maakt gebruik van gebaren				
21. De leerkracht maakt gebruik van de leesletters				
22. De leerkracht maakt gebruik van materialen uit de leesmethode om de letter / cluster / woordstructuur aan te bieden en spreekt daarbij				
23. De leerkracht maakt gebruik van materialen uit de methode om de leeshandeling te oefenen en spreekt daarbij				

BLOK 2 Ondersteund lezen

<i>fase 2b: Begeleide inoefening van het ondersteund lezen</i>	<i>nee</i>	<i>meer nee dan ja</i>	<i>meer ja dan nee</i>	<i>ja</i>
24. De leerkracht projecteert woorden met de letter/cluster/woordstructuur op het bord				
25. De leerkracht projecteert zinnen met de letter/cluster/woordstructuur op het bord				
26. De leerkracht gebruikt alleen structuurwoorden				
27. De leerkracht leest deze woorden voor door eerst te segmenteren en dan te synthetiseren				
28. De leerkracht leest deze zinnen voor door eerst te segmenteren en dan te synthetiseren				
29. De leerkracht leest samen met de kinderen de woorden/zinnen hardop voor via segmenteren en synthetiseren				
30. De leerkracht herhaalt met de leerlingen de eerder aangeboden letters / clusters / woordstructuren				
31. De leerkracht biedt verwarbare letters tegelijkertijd aan (bijv. eu/ui; e/ee)				

BLOK 3 Duolezen

<i>fase 3: Verwerking</i>	<i>nee</i>	<i>meer nee dan ja</i>	<i>meer ja dan nee</i>	<i>ja</i>
32. De leerkracht laat de leerlingen in duo's van het zelfde blad dezelfde woorden en zinnen lezen via segmenteren en synthetiseren (indien nodig).				
33. De leerkracht laat de leerlingen die beter lezen in duo's extra tekst lezen				
34. De leerkracht geeft aan hoe hij/zij wil dat het duolezen vorm krijgt				
35. De leerkracht loopt rond tijdens het lezen in duo's				
36. De leerkracht observeert het lezen in de duo's (belangrijkste doel = oppikken van leerlingen die problemen hebben en pre- en reteaching nodig hebben).				
37. De leerkracht geeft de duo's feedback en ondersteuning				
38. De leerkracht werkt met een leerling aan de instructietafel				
39. De leerkracht heeft de leerlingen leesmaterialen verstrekt die passen bij hun leesontwikkeling				
40. De leerkracht werkt met werkbladen				

<i>fase 4: Afsluiting</i>	<i>nee</i>	<i>meer nee dan ja</i>	<i>meer ja dan nee</i>	<i>ja</i>
41. De leerkracht vraagt aan de leerlingen wat zij vonden van het lezen en wat zij geleerd hebben				
42. De leerkracht vraagt aan de leerlingen waar nog op gelet moet worden (lezen, samenwerkingsproces duo lezen).				
43. De leerkracht vraagt wat er nog moeilijk was				

<i>Checkpunten na afloop van de observatie</i>	<i>nee</i>	<i>meer nee dan ja</i>	<i>meer ja dan nee</i>	<i>ja</i>
44. De leerkracht kan direct een antwoord geven op de vraag welke leerlingen risico lopen				
45. De leerkracht onderbouwt dit antwoord vanuit zijn observaties				
	<i>nee</i>	<i>ja</i>	<i>aantal minuten</i>	
46. De leerkracht heeft zelfstandig lezen dagelijks op het rooster				
47. De leerkracht heeft creatief schrijven dagelijks op het rooster				
48. De leerkracht heeft luisteren dagelijks op het rooster				
49. De leerkracht heeft preteaching dagelijks op het rooster				
50. De leerkracht heeft reteaching dagelijks op het rooster				
51. Hoeveel bijdrages zijn er per week te zien in de creatieve schrijf schriftjes (neem een steekproef van 8, tel de bijdrage en middel).			<i>aantal bijdragen</i>	

E1. Bevorderen zelfvertrouwen en competentiegevoel	<i>nee</i>	<i>meer nee dan ja</i>	<i>meer ja dan nee</i>	<i>ja</i>
1. De leerkracht geeft opdrachten (of stelt vragen) die leerlingen meestal goed maken				
2. De leerkracht prijst leerlingen bij een goed antwoord				
3. De leerkracht geeft negatieve feedback				
4. De leerkracht last voorbereidingstijd in voordat leerlingen een opdracht uit moeten voeren				
5. De leerkracht uit vertrouwen in de leerlingen				
6. De leerkracht legt de nadruk op die dingen die goed gegaan zijn				
7. De leerkracht geeft leerlingen de tijd om een antwoord te geven (geduldig)				
8. De leerkracht kijkt afkeurend naar leerlingen (of geeft andere non-verbale signalen van afkeuring)				
9. De leerkracht zorgt ervoor dat alle leerlingen een beurt krijgen				

F1. Leesklimaat	<i>nee</i>	<i>ja</i>
1. Er zijn tenminste 7 boeken per leerling aanwezig in de school waar de kinderen uit kunnen kiezen		
<i>bij nee: hoe wordt gezorgd voor variatie en afwisseling?</i>		
2. Verhalende kinderboeken		
3. Informatieve boeken		
4. Boeken voor zwakke lezers		
5. Stripboeken		
6. Gedichten		
7. Prentenboeken.		
8. Sprookjesboeken.		
9. Tijdschriften		
10. Kranten		
11. gezellige leesplek/leeshoek		
12. aantrekkelijke uitstalling van boeken		
13. aan de muur een kaart met hulpvragen		
14. rouleersysteem		

G. Persoonlijk doel van de leerkracht	<i>nee</i>	<i>ja</i>
Heeft de leerkracht een doel gesteld waar hij de komende periode aan wil gaan werken?		
Zo ja, kunt u dat doel/de doelen voor de komende periode omschrijven?		

Opmerkingen

INVULINSTRUCTIES EN WERKWIJZE OVERZICHT GROEPSSCORES

1. Invullen van het overzicht groepsscores door de leerkracht na de toetsafname in januari/februari en mei/juni

1. Vul in de bovenste rij van het formulier de naam van de leerkracht, de groep en het schooljaar in.
2. Vul in de blokken hieronder de resultaten van de groep op de verschillende toetsen in (AVI en DMT), waarbij u het gemiddelde (gem) en de standaarddeviatie (sd) noteert. Bij de AVI gaat het om de beheersingsniveaus (AVI-start=0; AVI M3=1; AVI E3=2 enz). U kunt dit zelf berekenen of overnemen van het formulier 'schooloverzichten' dat de kartrekker heeft ontvangen vanuit het project.
3. Vervolgens vult u de namen van de leerlingen in en noteert u van iedere leerling de score die is behaald op de betreffende toets in de juiste kolom. Bij de AVI-toets noteert u het beheersingsniveau, bij de DMT (alleen groep 4) en de woordenschattoets noteert u de vaardigheidsscore en het behaalde niveau (A,B,C,D of E). Deze gegevens staan in uw leerlingvolgsysteem. Bij het aantal gelezen boeken noteert u het aantal boeken dat door de leerling is uitgelezen.
4. Om na te gaan welk percentage leerlingen het doel heeft gehaald op de AVI-toets telt u alle leerlingen met een score gelijk aan of boven het doel. Dit aantal deelt u door het aantal leerlingen dat in de groep zit en vermenigvuldigt u met 100%. De uitkomst noteert u in de kolom AVI op de rij '% doel behaald/%ABC-leerlingen'.
5. Om het percentage leerlingen te bepalen dat een A-, B- of C-score heeft gehaald, telt u de leerlingen met deze scores. U deelt het aantal door het aantal leerlingen dat in de groep zit en vermenigvuldigt dit met 100%. De uitkomst noteert u in de kolom DMT (groep 4) en woordenschat op de rij: '% doel behaald/%ABC-leerlingen';
6. Om het percentage leerlingen te bepalen dat voldoende boeken heeft gelezen, telt u de leerlingen met het aantal gelezen boeken dat hoger is dan het doel op dit moment (in januari alle leerlingen die meer dan 13 boeken hebben gelezen, in mei het aantal leerlingen dat meer dan 24 boeken heeft gelezen). U deelt het aantal door het aantal leerlingen dat in de groep zit en vermenigvuldigt dit met 100%. De uitkomst noteert u in de kolom aantal gelezen boeken op de rij: '% doel behaald/%ABC-leerlingen';
7. Vervolg signalering per leerling: als het onderstaande van toepassing is noteert u (in het betreffende vakje van de signalering):
 - a. In de kolom 'Gehanteerde aanpak vorige periode' noteert u met onderstaande letters en cijfers welke aanpak van toepassing is geweest in de afgelopen periode:
 - H: Hommel (D=Duo; T=Tutor; A=meelezen met technisch hulpmiddel: audio ondersteuning)
 - S: Stillezen
 - H2: Hommel met laag 2 Ralfi
 - H3: Hommel met laag 3 Ralfi plus
 - S2: Stillezen met laag 2 Ralfi light
 - b. In de kolom 'motivatie' neemt u op basis van uw eigen observatie een score op:
 - De werkwijze die u gebruikt om tot een score te komen is als volgt:
 - Is de leerling volgens u een gemotiveerde lezer? Ja of nee.
 - Indien u deze vraag met ja heeft beantwoord vult u het cijfer 3 in als dit altijd het geval is en het cijfer 2 als dit meestal het geval is.
 - Indien u deze vraag met nee heeft beantwoord vult u het cijfer 1 in als dit meestal niet het geval is en het cijfer 0 als dit niet het geval is.
 - c. In de kolom 'kan al stillezen': + indien de leerling al kan stillezen;
 - d. In de kolom 'kan een boek kiezen': ± of - :Indien de leerling moeite heeft met het kiezen van een boek dat hij of zij leuk vindt;
 - e. In de kolom 'genrevoorkeur': Indien de leerling een voorkeur heeft voor een bepaald genre geeft u dat in deze kolom aan, bijv: informatief;
 - f. In de kolom 'kan in duo werken': ± of - :Indien de leerling moeite heeft met het samenwerken met een andere leerling;

Let op: dit betekent dat er leerlingen in de groep kunnen zijn waarbij geen van de signaleringscriteria van toepassing zijn, achter deze leerlingen komt dus geen enkele notitie in de kolommen, met uitzondering van de behaalde score op de toetsen uit het leerlingvolgsysteem, aantal gelezen boeken en motivatie.

8. In de bovenstaande kolommen kunt u optioneel de kleur rood gebruiken voor leerlingen die het doel niet hebben behaald of waarbij bepaalde zaken opvallen;
9. Aan de hand van de zojuist gedane signalering én de criteria in januari/februari of in mei/juni (zie punt 3), bepaalt u de aanpak en de aandachtspunten voor de leerlingen voor de komende interventieperiode onder 'aanpak komende periode'.
 - a. in de kolom 'aanpak' noteert u op dezelfde wijze als bij punt 7a welke aanpak de leerling krijgt de komende periode;
 - b. in de kolom aandachtspunten neemt u de signalering vanuit de punten 7b t/m 7f op.
10. Als laatste reflecteert de leerkracht op zijn eigen handelen door het invullen van het formulier: Welke resultaten heb ik bij de leerlingen behaald en hoe breng ik dit in verband met mijn aanbod?
11. Bent u klaar met het invullen van het formulier dan stuurt u het naar de IB-er.

2. Invullen van het overzicht groepsscores door de IB-er na de toetsafname in januari/februari en mei/juni

1. Voorafgaand aan de bespreking met de leerkracht voorziet de IB-er het overzicht groepsscores van een reactie.
 - a. Staan van alle leerlingen de scores op de toetsen vermeld?
 - b. Is het doel dat is opgenomen voor de verschillende toetsen in overeenstemming met het doel dat op schoolniveau is vastgesteld?
 - c. Is het gemiddelde van de groep op of boven het gestelde doel?
 - d. Welk percentage van de leerlingen behaalt het doel op de verschillende toetsen?
 - e. Doen zich opvallende verschijnselen voor in de groep?
2. Vervolgens wordt per leerling bekeken of er zich opvallende zaken voordoen. Indien nodig maakt de IB-er gebruik van de kolom 'IB-er akkoord'. Hierbij let de IB-er op de volgende punten:
 - a. Zijn de aandachtspunten indien nodig per leerling geformuleerd?
 - b. Is de aanpak voor de komende periode in overeenstemming met hetgeen is afgesproken op schoolniveau (zie punt 3)
 - c. Zijn de interventies gepland voor de leerlingen die dat nodig hebben.

3. Criteria om te bepalen welke leerlingen een extra interventie nodig hebben na de toetsafname in januari/februari en mei/juni

A. Hoofdcriteria voor de indeling van de leerlingen in instructielagen na de toetsafname in januari/februari en mei/juni groep 4-8:

Te gebruiken toetsen bij de indeling van de leerlingen:

- AVI (2009), doortoetsen tot het hoogste instructieniveau is gevonden;
 - DMT (2009), alleen groep 4;
- o Leerlingen die t/m AVI-niveau M4 beheersen gaan HOMMEL-lezen
- o Leerlingen die AVI-niveau E4 of hoger beheersen gaan Stillezen.

B. Hoofdcriteria voor de indeling van leerlingen bij HOMMEL

- Laag 1 bestaat uit Hardop Ondersteund en Makkelijk Lezen (HOMMEL). Deze interventie is bedoeld voor alle leerlingen die voldoen aan de eerder genoemde hoofdcriteria (zie A.). Binnen de HOMMEL-aanpak worden leerlingen ingedeeld in een lichte vorm van ondersteuning (duolezen) of in zwaardere ondersteuningsvormen (tutorlezen of meelesen met een technisch hulpmiddel). Duolezen is bedoeld voor leerlingen die normaal vorderen. De zwaardere ondersteuningsvormen zijn bedoeld voor de overige leerlingen. De keuze tussen zwaardere ondersteuningsvormen wordt

gemaakt op praktische gronden: om hoeveel kinderen gaat het en wat is het eenvoudigst te organiseren, gegeven deze aantallen. De voorkeur van leerlingen zou in principe ook een rol moeten spelen.

Aandachtspunten voor alle leerlingen in laag 1:

- Is het vereiste aantal boeken/bladzijden uitgelezen? (oktober: 6 boeken, januari/februari: 13 boeken, mei/juni: 24 boeken, eind schooljaar: 25 boeken)
 - Waren de uitgelezen boeken leeftijdsadequaat? Zo nee, laat dan een interesselijst (Steven Layne) invullen door de leerling en help de leerling bij de boekkeuze.
- De extra instructie in Laag 2 bestaat uit herhaald lezen met RALFI.
Let op: ga eerst na of de leerlingen binnen HOMMEL inderdaad het vereiste aantal boeken gelezen hebben. Als dit niet zo is: neem dan maatregelen om te zorgen dat dit vanaf nu wel gebeurt en pas daarnaast RALFI toe.
 - Deze interventie is bedoeld voor alle leerlingen in het basisonderwijs die geen AVI-niveau vooruit zijn gegaan, sinds het vorig toetsmoment.
 - In het speciaal (basis)onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs, is deze interventie bedoeld voor alle leerlingen die in het afgelopen half jaar géén vooruitgang te zien geven binnen hetzelfde AVI-niveau (bijvoorbeeld stilstaan op E4-laag, volgens de normen van afnamemoment E4) en/of die niet het eerstvolgende doel behaald hebt.
 - Laag 3 voorziet in RALFI+, een extra instructie voor extreem zwakke lezers die stagneren ondanks de RALFI-begeleiding. Deze interventie is bedoeld voor alle leerlingen die ondanks het feit dat zij minstens een half jaar lang systematisch en correct zijn begeleid binnen HOMMEL (ondersteund lezen) én RALFI niet vooruit zijn gegaan volgens het hierboven bij Laag 2 geformuleerde criterium. Daarbij is het van groot belang om na te gaan of zij binnen HOMMEL inderdaad het vereiste aantal boeken gelezen hebben. Als dit niet zo is: neem dan maatregelen om te zorgen dat dit vanaf nu wel gebeurt en pas daarnaast RALFI plus toe. Let op: deze interventie is álleen voor deze doelgroep!

Aanvullend criterium voor leerlingen die niet vorderen op de DMT (kaart 3)

Wanneer een leerling niet vordert op de DMT (met name kaart 3) is dit een aanwijzing dat de leerling onvoldoende boeken leest waarin de woordstructuren voorkomen die op de DMT getoetst worden (het leesniveau van de boeken is dus te laag).

Bij deze leerlingen is het volgende van belang:

- Zorgen voor leeftijdsadequaat niveau van de boeken;
- Extra inzet op boekkeuze (laat een interesselijst (Steven Layne) invullen).

C. Toelichting bij de indeling van de leerlingen: Criteria voor indeling Stillezen

- o Laag 1 bestaat uit Lekker Stillezen en is bedoeld voor alle leerlingen die voldoen aan de eerder genoemde hoofdcriteria (zie A.).

Aandachtspunten voor alle leerlingen in laag 1:

- Is het vereiste aantal boeken uitgelezen? (oktober: 6 boeken, januari/februari: 13 boeken, mei/juni: 24 boeken, eind schooljaar: 25 boeken)
- Waren de uitgelezen boeken leeftijdsadequaat? Zo nee, laat dan een interesselijst (Steven Layne) invullen door de leerling en help de leerling bij de boekkeuze.

- o De extra interventie in Laag 2 bestaat uit RALFI-light. Let op: ga eerst na of de leerlingen binnen Stillezen inderdaad het vereiste aantal boeken gelezen hebben. Als dit niet zo is: neem dan maatregelen om te zorgen dat dit vanaf nu wel gebeurt en pas daarnaast RALFI-light toe.

- Deze interventie is bedoeld voor alle leerlingen in het basisonderwijs die de AVI toets die voor hen bedoeld is (bijvoorbeeld: januari groep 5: M5) niet gehaald hebben.
- Deze interventie is bovendien bedoeld voor de leerlingen die het doel van de stillestoets niet gehaald hebben, of de stillestoets niet begrepen hebben, of die een te wisselend leestempo beeld te zien geven (tenzij deze bevindingen naar de mening van de leerkracht niet het structurele beeld vertegenwoordigen).

Aanvullende criteria naar aanleiding van de afname van de Stillestoets

Voor alle kinderen die in één van onderstaande categorieën vallen, is het van belang dat door de leerkracht de volgende vraag wordt beantwoord: 'leren deze kinderen voldoende van het stillezen?'

Het gaat hierbij om de volgende kinderen:

- Kinderen die een '0' scoren op 'tekst begrepen' (de kinderen waarvan de leerkracht heeft gezien dat ze de tekst niet begrepen hebben);
- Kinderen die minder dan 100 woorden per minuut lezen én in de stilleesaanpak zitten;
- Kinderen waarvan de scores op elk van de 3 minuten van de toetsafname sterk uiteenlopen.

Hiermee wordt bedoeld:

- Bij kinderen die de AVI E4 of AVI M5-E5-M6 tekst hebben gelezen: meer dan 30 woorden verschil tussen de 3 minuten;
- Bij kinderen die de AVI E6 en hoger tekst hebben gelezen: meer dan 50 woorden verschil tussen de 3 minuten.

Als de leerkracht er zeker van is dat een leerling uit een van bovenstaande categorieën voldoende heeft geleerd van het stillezen en de leerkracht dus denkt dat de stilleescores op deze toetsafname een ongelukkige toevalstreffer zijn, dan hoeft voor deze leerling geen actie te worden ondernomen.

Als de leerkracht daar niet zeker van is, is het van belang dat:

1. De leerkracht gaat observeren wat er gebeurt tijdens het stillezen in de les. Het is daarbij van belang om op de volgende zaken te letten:
 - Is de leerling wel gemotiveerd aan het lezen;
 - Leest de leerling wel genoeg.
2. De leerkracht deze resultaten op de stillestoets gaat vergelijken met de resultaten op begrijpend lezen van de betreffende leerling.

Als de observaties tijdens het stillezen en de vergelijking met de begrijpend leesresultaten wijzen op een onvoldoende vaardigheid van het stillezen dan zijn de volgende interventies aan te bevelen:

- Het beter gaan begeleiden van de leerling door de leerkracht bij de boekkeuze;
- Extra interventie: Ralfi-light;
- In het geval van een leerling die minder dan 100 woorden per minuut leest én in de stil leesaanpak zit, dan lijkt extra ondersteuning bij hardop lezen noodzakelijk.

Aanvullend criterium voor leerlingen die niet vorderen op de DMT (kaart 3)

Wanneer een leerling niet vordert op de DMT (met name kaart 3) is dit een aanwijzing dat de leerling onvoldoende boeken leest waarin de woordstructuren voorkomen die op de DMT getoetst worden.

Bij deze leerlingen is het volgende van belang:

- Zorgen voor leeftijdsadequaat niveau van de boeken;
- Extra inzet op boekkeuze (laat een interesselijst (Steven Layne) invullen).

D. Criteria voor onvoldoende gemotiveerde leerlingen (score 0 of 1):

Bij onvoldoende gemotiveerde leerlingen is een nadere analyse nodig.

- *Bij Hommelleerlingen*

Wanneer een leerling duo leest, ga dan na of er sprake is van een juiste duo-partner voor deze leerling en of de manier van duolezen prettig wordt ervaren (zo kan er ook om beurten een regel of alinea worden gelezen in plaats van om de beurt een bladzijde). Verder is de observatie door de leerkracht van het gedrag van de leerling belangrijk, wanneer is er wel betrokkenheid en wanneer niet? Moet de ondersteuningsvorm worden aangepast? Ook moet worden nagegaan of het aanbod van boeken op orde is. Waar nodig ondersteunt de leerkracht de leerlingen bij de boekkeuze.

- *Bij Stilleesleerlingen*

Problemen die kunnen optreden zijn:

- Niet echt lezen
- Niet begrijpen, daardoor komt geen engagement tot stand
- Te vaak boeken ruilen (geen goede boeken kunnen kiezen)
- Boeken lezen zonder engagement, onzorgvuldig kiezen (bv. gewoon de dunste nemen)
- Te moeilijke boeken lezen en die niet uit lezen, vaak ruilen
- Onvoldoende boekenaanbod dat past bij de leerling (bijvoorbeeld onvoldoende non-fictie boeken over bepaalde onderwerpen)

De volgende interventies kunnen dan ondernomen worden:

1. Nauwgezette observatie van het stilleesgedrag van de leerling. Risicosignalen zijn (turf frequentie): opstaan/ lopen, opkijken, bladeren, praten, frequent ruilen. Frequent ruilen kun je ook achterhalen door regelmatig de leeslogboekjes te screenen. Deze logboekjes zijn zeer informatief m.b.t. de leesontwikkeling van de kinderen.
2. Dagelijkse controle: in welk boek leest de leerling en op welke blz. leest hij / zij nu, dit kan ook bij alle leerlingen in een rondje van een paar minuten door de klas. Houd dit bij op een lijst. Dit kan ook gebeuren door het de leerlingen aan het einde van iedere les te vragen. Noem dan de namen op en spreek met de leerlingen af dat zij meteen de titel van het boek noemen en de bladzijde waar zij gebleven zijn.
3. Regelmatige (rustige) verbale beloning van leerlingen die geëngageerd lezen (dit maakt duidelijk dat dit gedrag van iedereen verwacht wordt en is veel beter dan het mopperen op leerlingen die nog niet geëngageerd lezen).
4. Extra leesgesprekjes op fluistertoon tijdens de les, deze leesgesprekjes beginnen met de vraag of de leerling op fluistertoon een stukje wil voorlezen uit het boek. Vervolgens vraagt de leerkracht of het boek leuk is, en wat er leuk is. Als het boek niet geschikt is wordt overgegaan op het lezen van het andere boek dat op de bank hoort te liggen (reserve leesmateriaal). Als dat ook niet aanslaat maakt de leerkracht buiten de les een afspraak met de leerling om verder door te praten om tot een geschikt boek te komen.
5. In geval van een zwak leesbegrip: Er treedt dan gemakkelijk overbelasting op van het werkgeheugen, het kan helpen de leerling een tijdje te laten fluisterlezen (de articulatiebewegingen en de auditieve terugkoppeling kunnen het begrip ondersteunen).
6. Laat (alle) leerlingen aan het eind van iedere leesles een korte reactie schrijven op wat ze gelezen hebben in een reactieschrift, laat ze dat daarna even communiceren met 1 ander kind. Het werken met het reactieschrift kan de betrokkenheid bij het gelezene vergroten, kan het begrip vergroten en het geheugen ondersteunen en kan ook een signalerende functie hebben voor de leerkracht.
7. Buiten de les: praat uitvoerig met kinderen over hun interesses en adviseer ze één of meer boeken in aansluiting op deze interesses.
8. In de les: lees voor uit een boek dat aansluit op de belangstelling van de kinderen die te weinig stillezen / te vaak wisselen van boek
9. Adviseer zwakke lezers om in een serieboek te gaan lezen. Het lezen in recreatieve serieboeken

heeft als voordeel dat ze niet zo moeilijk zijn en steeds makkelijker worden naarmate er meer van gelezen is. Dezelfde woordenschat komt steeds terug in wisselende contexten. Dit draagt bij aan de woordenschat en aan de automatisering van de woordherkenning.

Leg een wensenlijst aan in de klas, ga geregeld naar de bibliotheek om een aantal van de wensenboeken te halen en te lenen voor een tijdje.

E. Aanvullende interventies na de toetsafname:

Signalering: 'Kan in een duo werken':

- Indien een leerling bij Hommel niet in een duo kan werken is het nodig te achterhalen wat hiervan de oorzaak is. U kiest desgewenst een andere duopartner of maakt de keuze voor een andere vorm van ondersteuning, bijvoorbeeld: lezen met een tutor of met audio-ondersteuning. Tijdens het lezen in duo 's is het van belang dat de leerling veel leest, zodat automatisering tot stand komt.

Signalering: 'kan een boek kiezen', 'genrevoorkeur' en 'kan al stillezen':

- Indien u ziet dat een leerling tijdens het lezen veelvuldig om zich heen kijkt, gaat u met de leerling in gesprek om te achterhalen wat de oorzaak is van dit taakvermijdende gedrag. Hieronder een paar voorbeelden:
 - de leerling heeft een veel te moeilijk boek, wat betreft het leesniveau, maar wil dit boek wel heel graag lezen: u kiest er voor om dit boek in een duo, samen met de leerkracht of met behulp van audio-ondersteuning te lezen;
 - de leerling heeft een boek dat niet bij zijn interesse past: u gaat samen met de leerling na wat de voorkeur is van de leerling;

Signalering: 'woordenschat':

- Indien een leerling heel zwak heeft gescoord op de woordenschattoets gaat u na of het niveau van de boeken dat door de leerling wordt gelezen wel hoog genoeg is. Indien dit niet het geval is gaat u samen met de leerling na welke boeken hij of zij leuk vindt en zoekt samen met de leerlingen naar boeken binnen dit genre maar dan op een hoger niveau (u mag hierbij minimaal uitgaan van het hoogste instructieniveau wat door de leerling gelezen wordt). Daarnaast kunt u ervoor kiezen leerlingen te laten lezen in boeken van eenzelfde schrijver, waardoor dezelfde woorden vaker voorkomen en de woorden beter verankeren in de hersenen.

Signalering: een bepaalde risicofactor komt bij meer dan 40% van de leerlingen voor, u behandelt het betreffende punt klassikaal.

- Bijvoorbeeld: 40% van de leerlingen heeft moeite om in een duo te werken. U bespreekt de regels van het duolezen en doet het duolezen samen met een leerling voor aan de hele klas.

BIJLAGE 6: AANBOD DOOR DE LEERKRACHT AANVANKELIJK LEZEN

(Uit: Houtveen, A. A. M., & Brokamp, S. K. (2017). *Doelgericht werken aan opbrengsten bij aanvankelijk en vloeiend lezen*. Utrecht: Kenniscentrum Leren en Innoveren).

1. Werken met de evaluatieve cyclus door de leerkracht

	Afspraak	Gerealiseerd door lkr.	Interventie volgens leerkracht	Interventie volgens IB-er
<i>1. Doelen stellen</i>				
De doelen zijn in overeenstemming met de gestelde tussen doelen	ja			
De doelen zijn vastgelegd in het schoolverbeteringsplan	ja			
De leerkracht onderschrijft het doel	ja			
<i>2. Signaleren</i>				
2a. Toetsafname	1.0			
<i>3. Reflectie op het gegeven onderwijs</i>	.75			
<i>4. Interventies</i>				
4a. Opstellen van een overzicht groepsscores	ja			
4b. Kwaliteit van het overzicht groepsscores	.75			

2. Kwaliteit instructie, tijdsbesteding en bevorderen zelfvertrouwen (zie observatie)

	Afspraak	Gerealiseerd door lkr.	Interventie volgens leerkracht	Interventie volgens IB-er
A. LIST-observatie				
Laag 1, Aanvankelijk lezen				
A1. Kwaliteit leerkrachtgedrag bij aanvankelijk lezen (43)	.75			
Per aspect:				
A2. Organisatie en Klassemanagement (5)	.75			
A3. Terugblik op en activering van de voorgaande lesstof (3)	.75			
A4. Blok 1: letters, leeshandeling en spelling (15)	.75			
A5. Blok 2: Begeleide inoefening ondersteund lezen (8)	.75			
A6. Blok 3: verwerking leerstof in duo 's (9)	.75			
A7. Afsluiting	.75			

3. Tijdsbesteding (zie observatie)

	Afspraak	Gerealiseerd door lkr.	Interventie volgens leerkracht	Interventie volgens IB-er
Totale lesduur in minuten	35 min			

4. Taakgerichte leertijd (zie observatie)

	Afspraak	Gerealiseerd door lkr.	Interventie volgens leerkracht	Interventie volgens IB-er
Taakgerichte leertijd (Gemiddeld percentage leerlingen dat leest tijdens duolezen)	90%			

5. Bevorderen zelfvertrouwen en competentiegevoel (zie observatie)

	Afspraak	Gerealiseerd door lkr.	Interventie volgens leerkracht	Interventie volgens IB-er
Bevorderen zelfvertrouwen en competentiegevoel	.90			

6. Tijd op het rooster van de leerkracht (minuten per week)

	Afspraak	Gerealiseerd door lkr.	Interventie volgens leerkracht	Interventie volgens IB-er
Aantal minuten per week voor alle leerlingen	425			
Extra minuten per week voor laag 2 (pre- en reteaching)	100			
Extra minuten per week voor laag 3 (Connect)	60			
Extra minuten per week voor overige leesactiviteiten	-			

7. Hoe staat de leerkracht in het project

	Afspraak	Gerealiseerd door lkr.	Interventie volgens leerkracht	Interventie volgens IB-er
Leesmotivatie van de leerkracht				
-leerkracht leest zelf kinderboeken	Ja			
-leerkracht is zelf lezer	Ja			
Mening over het project	.75			

8. Afspraken m.b.t. verbeterpunten

Afspraken voorgaande periode	Behaald?	Afspraken komende periode

9. Reflectie afgelopen periode:

Welke resultaten heb ik bij de leerlingen behaald en hoe breng ik dit in verband met mijn aanbod?

BIJLAGE 7: SCHOOLOVERZICHTEN AANVANKELIJK LEZEN

(Uit: Houtveen, A. A. M., & Brokamp, S. K. (2017). *Doelgericht werken aan opbrengsten bij aanvankelijk en vloeiend lezen*. Utrecht: Kenniscentrum Leren en Innoveren).

Leerlingniveau

1a. Resultaten op de AVI toets	Leerjaar 3	Groep 3A	Groep 3B	Interventies volgens de regiegroep
Doel	AVI M3 (1)	AVI M3 (1)	AVI M3 (1)	
Aantal lln				
Gem. (sd)				
% doel behaald				

1b. Resultaten op de DMT toets	Leerjaar 3	Groep 3A	Groep 3B	Interventies volgens de regiegroep
Doel	> 75% A/B/C niveau	> 75% A/B/C niveau	> 75% A/B/C niveau	
Landelijk gemiddelde	23.2 (14.5)	23.2 (14.5)	23.2 (14.5)	
Aantal lln				
Gem. (sd)				
% doel behaald				

1c. Resultaten op de Woordenschattoets	Leerjaar 3	Groep 3A	Groep 3B	Interventies volgens de regiegroep
Doel	> 75% A/B/C niveau	> 75% A/B/C niveau	> 75% A/B/C niveau	
Landelijk gemiddelde	37.5	37.5	37.5	
Aantal lln				
Gem. (sd)				
% doel behaald				

Leerkrachtniveau

1. Werken met de evaluatieve cyclus door de leerkracht	Afspraak	Leerjaar 3	Groep 3A	Groep 3B	Interventies volgens de regiegroep
1. Doelen stellen	1.0				
2. Signaleren					
2a. Toetsafname	1.0				
3. Reflectie op het gegeven onderwijs	.75				
4. Interventies					
4a. Opstellen van een overzicht groepsscores	Ja				
4b. Kwaliteit van het overzicht groepsscores	.75				

2. Kwaliteit instructie	Afspraak	Leerjaar 3	Groep 3A	Groep 3B	Interventies volgens de regiegroep
Laag 1, Aanvankelijk lezen					
A1. Kwaliteit leerkrachtgedrag bij aanvankelijk lezen (43)	.75				
A2. Organisatie en Klassemanagement (5)	.75				
A3. Terugblik op en activering van de voorgaande lesstof (3)	.75				
A4. Blok 1: letters, leeshandeling en spelling (15)	.75				
A5. Blok 2: Begeleide inoefening ondersteund lezen (8)	.75				
A6. Blok 3: verwerking leerstof in duo 's (9)	.75				
A7. Afsluiting	.75				

3. Tijdbesteding	Afspraak	Leerjaar 3	Groep 3A	Groep 3B	Interventies volgens de regiegroep
Totale lesduur in minuten	35 min.				
Tijd dat er gelezen wordt (blok 3 duolezen)	10 min				

4. Taakgerichte leertijd	Afspraak	Leerjaar 3	Groep 3A	Groep 3B	Interventies volgens de regiegroep
Taakgerichte leertijd (Gemiddeld percentage leerlingen dat leest tijdens duolezen)	90%				

5. Bevorderen zelfvertrouwen en competentiegevoel	Afspraak	Leerjaar 3	Groep 3A	Groep 3B	Interventies volgens de regiegroep
Bevorderen zelfvertrouwen en competentiegevoel	.90				

6. Tijd op het rooster van de leerkracht	Afspraak	Leerjaar 3	Groep 3A	Groep 3B	Interventies volgens de regiegroep
Aantal minuten per week voor alle leerlingen	425 min				
Extra minuten per week voor laag 2 (pre- en reteaching)	100 min				
Extra minuten per week voor laag 3 (Connect)	60 min				
Tijd die besteed wordt aan overige activiteiten in laag 1	0 min				
Extra minuten per voor overige leesactiviteiten voor risicolezers	0 min				

7. Hoe staat de leerkracht in het project	Afspraak	Leerjaar 3	Groep 3A	Groep 3B	Interventies volgens de regiegroep
Leesmotivatie van de leerkracht					
- leerkracht leest zelf kinderboeken	Ja				
- leerkracht is zelf lezer	Ja				
Mening over het project	.75				

8. Afspraken m.b.t. verbeterpunten		
Afspraken voorgaande periode	Behaald?	Afspraken komende periode
Interventies volgens de regiegroep		

Schooloverzicht Voorwaarden op schoolniveau

1. Aanbod	Afspraak schoolniveau	Gerealiseerd	Interventies volgens de regiegroep
Aanwezigheid 7 leeftijdsadequate boeken per leerling	100% v.d. lkr.		

Indien u meedoet met aanvankelijk lezen

2. Differentiatiemodel en 3. tijd op het rooster	Afspraak	Gerealiseerd	Interventies volgens de regiegroep
Laag 1 bij aanvankelijk lezen	425		
Laag 2 bij aanvankelijk lezen	100		
Laag 3 bij aanvankelijk lezen	100		
Andere leesactiviteiten in laag 1	0		
Andere leesactiviteiten risicoleerlingen	0		

Indien u meedoet met voortgezet lezen

3. Differentiatiemodel en 3. tijd op het rooster	Afspraak schoolniveau	Gerealiseerd	Interventies volgens de regiegroep
Hardop lezen (Hommel)	180		
Stillezen	180		
Ralfi (laag 2 hommels)	100		
Ralfi+ (laag 3 hommels)	100		
Ralfi light (laag 2 stillezers)	100		
Tijd besteed aan de methode	0		
Andere leesactiviteiten risicoleerlingen bij hommels	0		
Andere leesactiviteiten risicoleerlingen bij stillezers	0		

4. Vastleggen toetsmomenten, observaties en overleg	Afspraak schoolniveau	Gerealiseerd	Interventies volgens de regiegroep
Vastleggen toetsmomenten, observaties en overleg	.75		

5. Afstemming tussen toetsen, observaties en besprekingen	Afspraak schoolniveau	Gerealiseerd	Interventies volgens de regiegroep
Afstemming tussen toetsen, observaties en besprekingen	.75		

6. Zijn alle taken belegd en zijn er geen dubbelingen?	School-leider	Locatie-leider adjunct	Bouw-coördinator	IB-er	kartrekker	leerkracht	Interventies volgens regiegroep
Vastleggen en inplannen van het aanbod							
Inplannen van besprekingen							
Planning van het project							
Tijd op het rooster							
Vastleggen doelen leerlingen							
Vastleggen doelen leerkrachten							
Vastleggen toetsen							
Houden groepsbespreking met leerkrachten							
Maken van schooloverzichten van de resultaten							
Leiden schoolontwikkelingsvergadering							
Houden van POP-gesprekken							

7. Planning van het aanbod	Afspraak schoolniveau	Gerealiseerd	Interventies volgens de regiegroep
Planning mondelinge taalvaardigheid groep 1/2	1.00		
Planning van het aanvankelijk lezen	1.00		
Planning van het vlot lezen	1.00		

Organisatie, coördinatie en implementatie van het project

1. Organisatie, coördinatie en implementatie van het project	Afspraak	Gerealiseerd	Interventies volgens de regiegroep
1. Aanwezigheid van een regiegroep	ja		
2. Aanwezigheid van een kartrekker	ja		
3. Organisatie van de coördinatie (4)	1.00		
4. Duidelijkheid van taken van de kartrekker	1.00		
5. Borging van het project (10)	1.00		
6. Mening van de schoolleider over het project	.75		
6. Mening van de kartrekker/ IB-er over het project	.75		

2. Aspecten die aan bod komen binnen de regiegroep teambijeenkomsten	Afspraak	Gerealiseerd	Interventies volgens de regiegroep
Totaal aantal aspecten dat aan de orde komt	16		

BIJLAGE 8: SCHEMATISCHE WEERGAVE DOELGERICHT WERKEN AAN OPBRENGSTEN

(gebaseerd op: Houtveen, A. A. M., & Brokamp, S. K. (2017). *Doelgericht werken aan opbrengsten bij aanvankelijk en vloeiend lezen*. Utrecht: Kenniscentrum Leren en Innoveren.

DE CYCLUS OP GROEPSNIVEAU

Bijbehorende documenten/formulieren

Werkzaamheden

a. De voorbereiding door de leerkracht	
<ul style="list-style-type: none"> - Overzicht groepsscores: hierop staan alle resultaten van de leerlingen en de te plannen interventies - Aanbod door de leerkracht: Op dit formulier worden de gegevens die de leerkracht ontvangt, met betrekking tot de ingevulde observatie en de vragenlijst, overgenomen. 	<ul style="list-style-type: none"> - resultaten van de leerlingen invullen - plannen van de interventies voor de leerlingen - resultaten van de observatie en vragenlijst overnemen - in verband brengen van leerlingresultaten met het aanbod en op basis hiervan acties formuleren die leiden tot versterking van het leerkrachthandelen. - als de leerkracht alles heeft ingevuld wordt het formulier doorgegeven aan de IB-er
b. De voorbereiding op het gesprek met de leerkracht door de IB-er	
<ul style="list-style-type: none"> - Overzicht groepsscores door de leerkracht ingevuld - Aanbod door de leerkracht door de leerkracht 	<ul style="list-style-type: none"> - De IB-er checkt of de documenten op de juiste wijze zijn ingevuld, zowel resultaten als interventies en acties. Met een kruisje in de kolom IB-er akkoord geeft de IB-er aan wat niet akkoord is en wat de bespreekpunten zijn tijdens het gesprek.
c. Het gesprek met de leerkracht	
<ul style="list-style-type: none"> - Overzicht groepsscores door de IB-er voorzien van opmerkingen - Aanbod door de leerkracht door de IB-er voorzien van opmerkingen 	<p>Tijdens het gesprek komt het volgende aan de orde:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zijn de resultaten (op zowel leerling- als leerkrachtniveau) in overeenstemming met wat we op schoolniveau hebben afgesproken? - zijn de juiste interventies en acties gepland? - lukt het de leerkracht om de interventies en acties uit te voeren of heeft de leerkracht ondersteuning nodig?
d. Afronden door de IB-er	
<ul style="list-style-type: none"> - Afspraken met de leerkracht 	<ul style="list-style-type: none"> - de afspraken met de leerkracht worden vastgelegd en aan de leerkracht overhandigd

DE CYCLUS OP SCHOOLNIVEAU

Bijbehorende documenten/formulieren

Werkzaamheden

a. De voorbereiding door de IB-er

- Schooloverzicht leerlingresultaten: hierop staan de gemiddelde resultaten van de leerlingen per groep (indien er parallelgroepen zijn) en per leerjaar.- Schooloverzicht: aanbod van de leerkrachten. Hierop staan de gemiddelde resultaten van de leerkrachten per leerjaar- Schooloverzicht: Voorwaarden op schoolniveau: Hierop staan de gemiddelde resultaten van de vragenlijsten die zijn ingevuld door de leden van de regiegroep/ managementteam	- De IB-er vult na afloop van de voortgangsbesprekingen met de leerkrachten de verschillende schooloverzichten in- De IB-er stuurt de ingevulde schooloverzichten naar de leden van de regiegroep/managementteam

b. De voorbereiding op het gesprek met de regiegroep/managementteam

- Schooloverzicht leerlingresultaten: hierop staan de gemiddelde resultaten van de leerlingen per groep (indien er parallelgroepen zijn) en per leerjaar.- Schooloverzicht: aanbod van de leerkrachten. Hierop staan de gemiddelde resultaten van de leerkrachten per leerjaar- Schooloverzicht: Voorwaarden op schoolniveau: Hierop staan de gemiddelde resultaten van de vragenlijsten die zijn ingevuld door de leden van de regiegroep/ managementteam	- Ieder lid van de regiegroep/managementteam voorziet de schooloverzichten van een reactie, hiervoor worden de gerealiseerde scores vergeleken met de afspraken (implementatiecriteria) die gemaakt zijn.- Er wordt gekeken op leerjaarniveau, indien er zich grote verschillen (grote standaarddeviatie) voordoen op leerjaarniveau wordt er gekeken naar het groepsniveau.

c. Het gesprek met de regiegroep/managementteam

- Bovengenoemde 3 schooloverzichten met de reacties van de leden van het managementteam	Tijdens het gesprek komt het volgende aan de orde: - Zijn de resultaten (op zowel leerling- als leerkrachtniveau) in overeenstemming met wat we op schoolniveau hebben afgesproken?- Zijn er grote verschillen tussen de groepen onderling? Kunnen we deze verschillen verklaren?- Moeten er acties met individuele leerkrachten of op schoolniveau worden ondernomen- Zijn de voorwaarden die het voor een leerkracht mogelijk maken het project uit te voeren in de klas op orde?- Is er sprake van verschillen tussen wat de leerkrachten aangeven en wat de regiegroep aangeeft (bijv. tijd op het rooster). Zijn die verschillen te verklaren?- Welke acties zijn nodig?

Bijbehorende documenten/formulieren**Werkzaamheden**

d. Afronden door de regiegroep/managementteam	
<ul style="list-style-type: none">- Afspraken op schoolniveau: Hierbij wordt gebruik gemaakt van eigen formulieren of van het formulier dat door de projectstaf wordt aangereikt (interventieplan)	<ul style="list-style-type: none">- De afspraken op schoolniveau worden vastgelegd en de taken worden verdeeld- De teamvergadering wordt voorbereid (bijv. agenda, presentatie)
e. De teamvergadering	
<ul style="list-style-type: none">- Agenda en eventueel voorbereide presentatie van resultaten en afspraken/ geplande interventies	<ul style="list-style-type: none">- In de teamvergadering worden de resultaten en afspraken besproken en indien nodig aangepast- Een van de leden van het managementteam maakt aantekeningen tijdens de vergadering
f Evaluatiebespreking met de regiegroep/managementteam	
<ul style="list-style-type: none">- Notulen van de teambijeenkomst- Interventieplan (eigen format of format vanuit de projectstaf)- Borgingsdocument (eigen format)	<ul style="list-style-type: none">- De afspraken zoals besproken in de teamvergadering worden definitief vastgelegd in het interventieplan.- Dat wat al goed gaat wordt vastgelegd (borging).

